

Reinventing University 2568
Srinakharinwirot University

คู่มือการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ตำบล หนองไม้ซุง

อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โครงการพัฒนาสังคมและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
ผ่านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์
เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบองค์รวม

สารบัญ

C O N T E N T S

หน้า

บทนำ

บทที่ 1 ข้อมูลชุมชน 1

บทที่ 2 หนองไม้ซุง: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม
และทรัพยากรการท่องเที่ยว 19

บทที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวชุมชน 33

บทที่ 4 การพัฒนาศักยภาพคนและชุมชน 47

บทที่ 5 การตลาดและประชาสัมพันธ์ 51

บทที่ 6 การติดตามและประเมินผล 58

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บรรณาธิการ : จุฑาธิปต์ จันทรเียด, ลลิตีมา อังกรวัชรพันธุ์, องค์ บรรจุน

พิสูจน์อักษร : กาญจนา จันทรเียด

จัดทำโดย : สำนักพิมพ์ดอกสร้อย 11/9 หมู่ 11 ตำบลวัดไทร อำเภอเมือง
จังหวัดนครสวรรค์ 60000

พิมพ์ที่ : หจก.ริมปีงการพิมพ์ 11/13-15 หมู่ 11 ถนนนครสวรรค์-พิษณุโลก
ตำบลวัดไทร อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
โทร. 081-5333692 E-mail : rimpinggraphic2539@gmail.com

บทนำ

การจัดทำคู่มือการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างเครื่องมือที่ชุมชนสามารถใช้กำหนดทิศทางการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยอิงกับหลักการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการรักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนที่มีบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นควบคู่กับวิถีชีวิตเกษตรกรรมที่ยังคงความดั้งเดิมและสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ เช่น วัดหนองไม้ซุง วัดกลางขุย วัดสนามทอง ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟาง และบ้านสวนสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ล้วนเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชุมชน การผสมผสานของ มิติศรัทธา-วัฒนธรรม-วิถีเกษตร-ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้หนองไม้ซุงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว (One Day Trip) ที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ครอบครัว และผู้สนใจการเรียนรู้วิถีชีวิตที่แท้จริง

อย่างไรก็ดี การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไม่อาจอาศัยเพียงทรัพยากรที่มีอยู่ หากแต่จำเป็นต้องมี กลไกการบริหารจัดการที่มีระบบ โปร่งใส และมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรม ลดผลกระทบด้านลบ และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว การจัดทำคู่มือการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลหนองไม้ซุง จึงมีเป้าหมายเพื่อเป็นกรอบแนวทางเชิงปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างเครือข่าย การตลาดและประชาสัมพันธ์ ตลอดจนกระบวนการติดตามและประเมินผล

คู่มือฉบับนี้จึงไม่เพียงเป็นเอกสารอ้างอิงเชิงวิชาการ หากยังเป็น เครื่องมือปฏิบัติการ (Operational Tool) ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในระดับพื้นที่ โดยมุ่งหวังให้ตำบลหนองไม้ซุงก้าวสู่การเป็นต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และประเทศไทย

ข้อมูลชุมชน

1.1 บริบทชุมชนหนองไม้ซุง

ที่ตั้ง

ตำบลหนองไม้ซุง ตั้งอยู่ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ประมาณ 20.99 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการเกษตรกรรม มีคลองชลประทาน 5 สายเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่สนับสนุนการทำนา การเลี้ยงสัตว์ รวมถึงการอุปโภคและบริโภค

ประวัติและเรื่องราวโดยย่อ

หนองไม้ซุงเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เดิมบริเวณหมู่ 8 และหมู่ 9 มีหนองน้ำใหญ่ และมีต้นไม้ใหญ่ที่ล้มลงกลางหนองกลายเป็นซุงขนาดใหญ่ จึงเกิดเป็นชื่อ “บ้านหนองไม้ซุง” ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นได้รับการยกฐานะเป็นตำบลหนองไม้ซุงใน พ.ศ. 2539 แม้หนองน้ำสัญลักษณ์ดั้งเดิมจะตื้นเขินไปแล้ว แต่พื้นที่นี้ยังคงสะท้อนอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนภาคกลาง

ลักษณะเด่นของชุมชน

- มีวัดเก่าแก่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดเจติยหัก ที่เชื่อว่าเป็นเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำนา การเลี้ยงปศุสัตว์ และการเพาะเห็ด
- ชุมชนยังคงรักษาประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีสงกรานต์ การกวนข้าวทิพย์ และการรับขวัญข้าว
- มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เช่น การจักสานไม้ไผ่ และ การทำขนมไทย

สังคมและวัฒนธรรม

ตำบลหนองไม้ซุงมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง เช่น บ้านกลางซุง ที่สืบทอดวัฒนธรรมลาวเวียงมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ทำให้ตำบลมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และอาหาร

เศรษฐกิจและบริการพื้นฐาน

เศรษฐกิจชุมชนเน้นการเกษตร เช่น นาข้าว การเพาะเห็ด และการปลูกผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ชุมชนมีถนนเชื่อมทุกหมู่บ้าน ระบบประปา และไฟฟ้าที่เข้าถึงครัวเรือนทั้งหมด ทำให้เหมาะแก่การต้อนรับนักท่องเที่ยว

1.2 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว

1) บ้านสวนสาริตเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 4 ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 23210

การเข้าถึง :

“บ้านสวนสาธิต” ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเส้นทางคมนาคมหลักของตำบลหนองไม้ซุง สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารท้องถิ่น ถนนเชื่อมต่อไปถึงตัวหมู่บ้านและมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางต่อเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในตำบล เช่น วัดหนองไม้ซุง หรือบ้านกลางซุย มายังบ้านสวนได้อย่างสะดวก

ความเป็นมา :

“บ้านสวนสาธิต” เศรษฐกิจพอเพียงก่อตั้งขึ้นจากแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยชาวบ้านหมู่ที่ 4 ได้รวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งพื้นที่เรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จุดเริ่มต้นเกิดจากการจัดสรรที่ดินทำกินและปรับพื้นที่เพื่อทำการเกษตรผสมผสาน ได้แก่ การทำนาข้าว การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็ก และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวทั่วไป

ความสำคัญ :

- เป็นพื้นที่ **ต้นแบบการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง** ของตำบลหนองไม้ซุงที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือน
- สร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน โดยการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผักปลอดสาร ข้าวอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์แปรรูป
- เป็นสถานที่ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เกษตรเชิงอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน
- ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและความสมดุลทางธรรมชาติของชุมชน

ลักษณะเด่น :

- **เกษตรผสมผสาน:** การทำนาข้าว ปลูกผักสวนครัว ผลไม้ตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา
- **กิจกรรมเรียนรู้:** ทดลองดำนา เก็บไข่ไก่ ให้อาหารปลา ปลูกผัก และการแปรรูปผลผลิต เช่น น้ำพริก แยมผลไม้ ข้าวอินทรีย์บรรจุถุง
- **วิถีชีวิตเรียบง่าย:** นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดพอเพียง
- **พื้นที่สีเขียวและเป็นธรรมชาติ:** เหมาะสำหรับการพักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ และใช้เป็นสถานที่ฝึกกิจกรรมเชิงอนุรักษ์
- **การเชื่อมโยงการท่องเที่ยว:** สามารถจัดโปรแกรมควบคู่กับการท่องเที่ยววัดหนองไม้ซุง บ้านกลางซุย และกิจกรรมดูนกในพื้นที่

2) วัดหนองไม้ซุง

ที่ตั้ง : เลขที่ 49 บ้านหนองไม้ซุง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเข้าถึง :

วัดหนองไม้ซุงตั้งอยู่ใจกลางชุมชนบ้านหนองไม้ซุง สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกโดยรถยนต์ส่วนตัว ถนนภายในหมู่บ้านเชื่อมต่อกับเส้นทางหลักของอำเภอกุทัย มีป้ายบอกทางและพื้นที่จอดรถสำหรับผู้มาเยือน การเดินทางจากตัวเมืองพระนครศรีอยุธยาใช้เวลาไม่นาน จึงเหมาะสำหรับการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาและชุมชน

ความเป็นมา :

วัดหนองไม้ซุงเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2470 เดิมพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีท่อนซุงใหญ่ลอยอยู่กลางหนองน้ำ กลายเป็นที่มาของชื่อ “หนองไม้ซุง” และถูกนำมาใช้ตั้งชื่อวัดด้วย ต่อมาได้มีการสร้างเสนาสนะและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร และศาลาหลวงพ่อยิ้ม เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ วัดหนองไม้ซุงยังมีความเกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์กับ **เส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช** ในการกอบกู้เอกราชสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

ความสำคัญ :

- เป็น ศูนย์รวมจิตใจของชุมชน และสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
- เป็นหลักฐานสะท้อนถึงวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบ้านหนองไม้ซุง
- เป็นสถานที่จัดงานบุญและประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีเผาข้าวหลาม ประเพณีเทศน์มหาชาติ การกวนกระยาสารท งานกฐิน และการทำบุญหน้าบ้านหลังบ้าน
- เป็น ศูนย์กลางความศรัทธา ที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเดินทางมาสักการะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

ลักษณะเด่น :

- ประดิษฐาน หลวงพ่อขาว พระพุทธรูปเก่าแก่ที่เคยมีเรื่องเล่าว่าเศียรและลำตัวถูกแยกออกจากกัน ก่อนจะนำไปประกอบสร้างใหม่จนกลายเป็นพระพุทธรูปที่ชาวบ้านเคารพนับถือ
- หลวงพ่อยิ้ม พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อีกองค์หนึ่ง มีลักษณะยิ้มเสมอ เปรียบเป็นสัญลักษณ์แห่งความสุขและความเป็นสิริมงคล
- สิ่งปลูกสร้างสำคัญ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหารหลวงพ่อขาว และเจดีย์อิฐแดงที่สืบทอดมาจากวัดเจติยหัก
- บรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและการพักผ่อนทางใจ
- งานบุญที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น งานเผาข้าวหลามเดือน 3 ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ

วัดหนองไม้ซุงจึงเป็นทั้ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา-วัฒนธรรม-ประวัติศาสตร์ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชาวบ้านหนองไม้ซุง และยังเป็นสถานที่ที่สะท้อนถึงความศรัทธา ความสามัคคี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน

3) วัดกลางบวย

ที่ตั้ง : ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอรุทyth จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13210

การเข้าถึง :

วัดกลางบวยตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านกลางบวย ตำบลหนองไม้ซุง สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารท้องถิ่น เส้นทางเชื่อมต่อกับถนนสายหลักในอำเภอรุทyth มีป้ายบอกเส้นทางชัดเจน อีกทั้งยังสามารถจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับ “บ้านสวนสาธิต” เศรษฐกิจพอเพียงและวัดหนองไม้ซุงได้สะดวก

ความเป็นมา :

วัดกลางขุขสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2434 โดยชาวลาวเวียงที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 หลังศึกเจ้าอนุวงศ์ พื้นที่แห่งนี้เป็นชัยภูมิอุดมสมบูรณ์ล้อมรอบด้วยหนองน้ำและป่าไผ่ จึงกลายเป็นชุมชนถาวร และสร้างวัดกลางขุขเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านจนถึงปัจจุบัน

ประวัติหลวงปู่เอิบ - ผู้สร้างวัดกลางขุข และเจ้าอาวาสรุ่นแรก

หลวงปู่เอิบ เป็นพระสงฆ์ชาวเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว เกิดเมื่อ พ.ศ. 2409 (รัชกาลที่ 3) ท่านได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยพร้อมกับครอบครัวและชาวลาวเวียงจำนวนมาก หลังจากศึกเจ้าอนุวงศ์ (รัชกาลที่ 3) ต่อมาได้อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านกลางขุข ตำบลหนองไม้ซุง

ท่านมีบทบาทสำคัญในการก่อตั้ง วัดกลางขุข เพื่อเป็นศูนย์กลางทางศาสนา และชุมชน โดยหลวงปู่เอิบได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจพัฒนาวัดและสอนธรรมะแก่ชาวบ้าน ทำให้วัดแห่งนี้กลายเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีและประเพณีของชุมชนตั้งแต่นั้นมา

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่เอิบ

- ท่านเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน เชื่อว่าขอพรได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยและการแคล้วคลาด
- มีตำนานเล่าว่า หลวงปู่เอิบมีบารมีสูงและช่วยปกป้องรักษาชุมชนในช่วงที่ยากลำบาก
- หลังมรณภาพใน พ.ศ. 2484 กระดูกของท่านได้บรรจุไว้ในเจดีย์ของวัดกลางขุข ปัจจุบันยังคงได้รับการเคารพสักการะ
- มีเหตุการณ์เล่าว่า ขณะเตรียมเรือเจดีย์ที่บรรจุกระดูกหลวงปู่เอิบ ได้เกิดฟ้าผ่าลงมา ทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าท่านยังคงปกป้องรักษาวัดและชุมชนอยู่

ดังนั้น หลวงปู่เอ๋จึงไม่ใช่เพียงผู้สร้างวัดกลางซุยเท่านั้น แต่ยังเป็น **สัญลักษณ์** แห่งศรัทธาและความผูกพันทางวัฒนธรรม ของคนตำบลหนองไม้ซุงจนถึงปัจจุบัน

ความสำคัญ :

- เป็น ศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจ ของชาวบ้านกลางซุยและพื้นที่ใกล้เคียง
- เป็น **หลักฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมลาวเวียง** ที่สะท้อนการอพยพและการตั้งถิ่นฐานในอดีต
- เป็นพื้นที่จัดงานบุญประเพณีสำคัญ เช่น งานกฐิน งานเทศน์มหาชาติ งานกวนข้าวมธุปายาส และพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อบุญชู-เจ้าแม่สีชมพู
- เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเพาะเห็ดฟาง การจักสานไม้ไผ่ และการทำอาหารพื้นถิ่น

ลักษณะเด่น :

- ประดิษฐาน “หลวงพ่อต่” พระพุทธรูปเก่าแก่ที่ชาวบ้านเคารพศรัทธา เชื่อว่ามีพุทธานุภาพและไม่สามารถเคลื่อนย้ายออกไปจากวัดได้
- มี เจดีย์และสิ่งก่อสร้างโบราณ ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนดั้งเดิม
- เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและงานบุญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น พิธีเผาข้าวหลาม กวนกระยาสารท และงานสอยดาว
- บรรยากาศเงียบสงบ รายล้อมด้วยธรรมชาติ เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

4) วัดสนามทอง

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเข้าถึง :

วัดสนามทองตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 ของตำบลหนองไม้ซุง สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารท้องถิ่น ถนนในหมู่บ้านเชื่อมต่อกับถนนสายหลักของอำเภออุทัย การเดินทางจากตัวเมืองพระนครศรีอยุธยาใช้เวลาไม่เกิน 40 นาที และสามารถจัดเป็นเส้นทางเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยววัดหนองไม้ซุง วัดกลางขุย และศูนย์เรียนรู้เห็ดฟางได้อย่างสะดวก

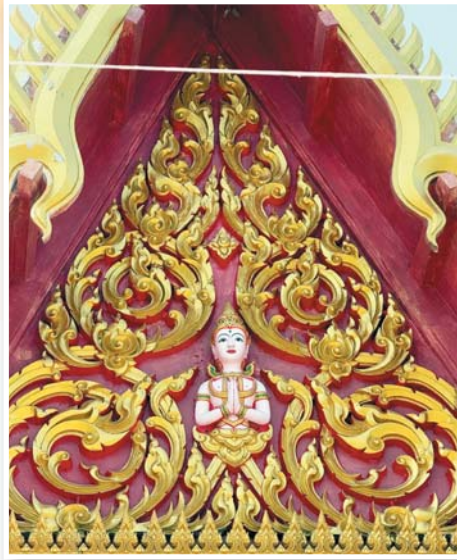
ความเป็นมา :

วัดสนามทองเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในหมู่บ้านสนามทอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมและมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน เดิมทีพื้นที่แห่งนี้เป็นทุ่งนากว้างใหญ่และเป็นที่รวมตัวของชาวบ้านในการทำกิจกรรมทางสังคมและศาสนา ต่อมาจึงได้สร้างวัดสนามทองขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางจิตใจและเป็นสถานที่จัดงานบุญประเพณีสำคัญของชุมชน ภายในวัดมีการสืบทอดงานบุญและประเพณีท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการนับถือ “หลวงพ่อไธ” พระพุทธรูปเก่าแก่ที่เป็นสัญลักษณ์ศรัทธาของชาวบ้าน

ความสำคัญ :

- เป็น ศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้านสนามทอง และชุมชนใกล้เคียง
- เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานบุญ และประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน
- มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความศรัทธา และความสามัคคีในชุมชน
- เป็นจุดเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในตำบลหนองไม้ซุง

ลักษณะเด่น :

- สถาปัตยกรรมวัดแบบไทยประยุกต์ ที่เรียบง่ายและงดงาม กลมกลืนกับวิถีชีวิตชนบท
- พื้นที่วัดกว้างขวางและร่มรื่น เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมและงานบุญของชุมชน
- เป็นสถานที่จัด งานบุญประจำปีและเทศกาลสำคัญ เช่น สงกรานต์เข้าพรรษา กฐิน และการทำบุญกลางบ้าน
- มีการเชื่อมโยงกับกิจกรรมชุมชน เช่น งานเกษตรพื้นบ้าน และการรวมกลุ่มเยาวชนทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม

วัดสนามทองจึงเป็นทั้ง แหล่งศรัทธาและศูนย์กลางวัฒนธรรมชุมชน ที่สะท้อนวิถีชีวิตเรียบง่ายของคนหนองไผ่ซุง อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยววัดอื่น ๆ และกิจกรรมเรียนรู้วิถีเกษตร ทำให้วัดแห่งนี้เป็นอีกหนึ่งจุดหมายที่ไม่ควรพลาด ของผู้มาเยือน

5) ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟาง หนองไม้ซุง

ที่ตั้ง : ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13210

การเข้าถึง :

ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟางตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตำบลหนองไม้ซุง สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารท้องถิ่น ถนนเชื่อมต่อถึงหมู่บ้านและมีป้ายแนะนำเส้นทางนักท่องเที่ยวสามารถแวะเยี่ยมชมควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัดกลางซุง และวัดหนองไม้ซุง

ความเป็นมา :

ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟางหนองไม้ซุง เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเพาะเห็ดฟางเป็นหลัก ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน บ้านกลางซุงในตำบลหนองไม้ซุงมีชื่อเสียงด้านการเพาะเห็ดฟางคุณภาพสูง โดยมีโรงเรือนกว่า 100 โรง สามารถผลิตเห็ดฟางสดใหม่ทุกวัน จึงได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการเพาะเห็ดให้กับเกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวที่สนใจ

ความสำคัญ :

- เป็น ต้นแบบด้านการเพาะเห็ดฟาง ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สนับสนุนการสร้างรายได้และอาชีพที่มั่นคงแก่ชุมชน
- เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งด้านเกษตรอินทรีย์ การจัดการผลผลิต และการแปรรูปอาหาร
- สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการเรียนรู้วิถีชีวิตอย่างยั่งยืน

ลักษณะเด่น :

- **กิจกรรมการเรียนรู้ครบวงจร:** นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ตั้งแต่การคัดเลือกวัสดุเพาะ การเพาะเลี้ยง การดูแลโรงเรือน จนถึงการเก็บเกี่ยว
- **การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว:** เปิดโอกาสให้ทดลองทำจริง เช่น การเพาะ การเก็บเห็ด และการนำไปประกอบอาหาร
- **เมนูพื้นถิ่นจากเห็ดฟาง:** น้ำพริกเห็ด เห็ดทอดกรอบ ต้มยำเห็ดฟาง และอาหารสูตรโบราณที่ใช้เห็ดเป็นวัตถุดิบหลัก
- **สินค้าชุมชน:** ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดฟาง เช่น น้ำพริกเห็ด ขนมขบเคี้ยวจากเห็ด และเห็ดสดบรรจุแพ็คเกจ
- **เชื่อมโยงการท่องเที่ยว:** สามารถจัดโปรแกรมร่วมกับการท่องเที่ยววัดกลางขุย วัดหนองไม้ซุง และบ้านสวนสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง

“ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟางหนองไม้ซุง” จึงเป็นทั้งแหล่งสร้างอาชีพ แหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญา และเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สร้างคุณค่าแก่ชุมชนและผู้มาเยือน

บทที่

2

บ้านหนองไม้ซุง : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านหนองไม้ซุง แห่งอำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอรอบนอกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแปลงเกษตรกรรม ห้อมล้อมด้วยจักรกลโรงงาน อุตสาหกรรม อาจเป็นโจทย์ที่ยากสำหรับการบุกเบิกเส้นทางท่องเที่ยว และยังเมื่อชุมชนชายแดนสระบุรีแถบนี้ที่ดูจะใกล้ชิดกับวัฒนธรรม “ไทรโยน” “มอญ” “จีน” หรือ “ลาว” แห่งสระบุรีมากกว่าไทยพื้นถิ่นอดีตราชธานีกรุงศรีอยุธยา ที่เป็นภาพจำของผู้คนหรือนักท่องเที่ยวทั่วไป ในทางกลับกัน การที่ชาวตำบลชายขอบเช่นหนองไม้ซุงยังดำรงความเป็นชุมชนเกษตรกรรม ดำเนินวิถีวัฒนธรรมผสมผสานวิถีร่วมสมัย บ้านเรือนส่วนใหญ่ไม่มีรั้ว ต่างอาศัยเพื่อนบ้านเป็นรั้วที่มั่นคงของกันและกัน วัดยังคงเป็นศูนย์กลางชุมชน งานประจำปีปิดทองหลวงพ่อดำยังเป็นความบันเทิงของหมู่บ้าน รูปแบบเศรษฐกิจพึ่งพาตนเอง ผลผลิตการเกษตรหลากหลายที่รอกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือการจำหน่ายโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง เหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำคัญ แล้วเหตุใดนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ (Niche) ที่หลงใหลวิถีวันก่อนคืนเก่า (Nostalgia) จะไม่สนใจเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมและชุมชนวิถีเกษตรบ้านหนองไม้ซุง

ชื่อบ้านนามเมือง “หนองไม้ซุง”

ชุมชนบ้านหนองไม้ซุงตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านแบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตาลเดี่ยว บ้านเจดีย์หัก หมู่ที่ 1 บ้านกุ่มแต้ บ้านหนองกระดุกไก่อ หมู่ที่ 2 บ้านหนองโดน บ้านสนามทอง บ้านคลองนา หมู่ที่ 3 บ้านชายขุ่ย บ้านไผ่สองกอ หมู่ที่ 4 บ้านกลางขุ่ย

หมู่ที่ 5 บ้านต้นจิก บ้านโคกกรวด บ้านไผ่แหลม หมู่ที่ 6 บ้านหนองอีต่าง/บ้านหนองอ้ายต่าง หมู่ที่ 7 บ้านหนองไม้ซุง หมู่ที่ 8 และบ้านเจดีย์หัก หมู่ที่ 9 (สาธิต ปานดวงแก้ว, 2568)

ประวัติของชุมชนแห่งนี้มีความเป็นมายาวนานและยังคงวิถีชีวิตแบบไทยภาคกลางดั้งเดิม คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเล่าว่า เดิมพื้นที่นี้มีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ริมหนองน้ำกลางหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านใช้หนองน้ำนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเกษตรกรรม ต่อมาต้นไม้ใหญ่ดังกล่าวโคนล้มลงกลายเป็นซุงขนาดใหญ่กลางหนองน้ำ เหตุการณ์นี้เป็นความทรงจำสำคัญของชาวบ้านกระทั่งกลายเป็นคำเรียกขาน “บ้านหนองไม้ซุง” ปัจจุบันหนองน้ำที่เคยเป็นที่มาของชื่อบ้านนามเมืองเกิดขึ้นเงิน ประกอบกับประชากรเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ที่เคยเป็นหนองน้ำได้กลายเป็นที่ตั้งบ้านเรือนและแปลงเกษตรไม่เหลือร่องรอยของหนองน้ำอีกต่อไป ประกอบกับประชากรที่เพิ่มขึ้น ชุมชนแห่งนี้จึงได้รับการยกขึ้นเป็นตำบลหนองไม้ซุงใน พ.ศ. 2539 (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้ซุง, 2568)

ดังจะพบว่า ชื่อบ้านนามเมืองในพื้นที่ชุมชนบ้านหนองไม้ซุง มีชื่อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ “ไผ่” จำนวนมาก ได้แก่ บ้านหนองไม้ซุง วัดกลางซุย บ้านกลางซุย บ้านชายซุย บ้านไผ่สองกอ บ้านไผ่แหลม และบ้านปลายซุย (ปัจจุบันเลือนหายไปไม่เป็นที่กล่าวถึงแล้ว) เหล่านี้สะท้อนความอุดมสมบูรณ์ของ “ไผ่” และการอุดมความรู้ภูมิปัญญาในการปรับตัวและการประยุกต์ใช้ทรัพยากรจากไผ่เพื่อชีวิตอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ อาจารย์สาธิต ปานดวงแก้ว บ้านสวนสาธิต ชาวชุมชนบ้านชายซุย เล่าว่า บ้านหนองอีต่าง ในพื้นที่หมู่ 7 ในอดีตเป็นเนินดินมีร่องรอยการตั้งบ้านเรือนของผู้คน นับเป็นแหล่งโบราณคดีที่อาจบอกเล่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนได้อีกแห่งหนึ่ง แม้ว่าปัจจุบันจะถูกผู้คนเข้าครอบครองสร้างบ้านเรือนเต็มพื้นที่ ยากต่อการตรวจสอบและขุดค้นทางโบราณคดี (สาธิต ปานดวงแก้ว, 2568)

หมู่บ้านถัดไป ชาวบ้านกลางซุยเรียกว่า “บ้านทุ่ง” ส่วนคนบ้านทุ่ง (เช่น แม่อาจารย์สาธิต น้องสาว พร ภิรมย์ หรือบุญสม มีสงวนษ์) เรียกบ้านกลางซุยว่า “บ้านป่า” สะท้อนว่าในอดีตแถบนี้ป่าไม้ สัตว์ป่า ช้าง กวาง เสือชุกชุม รวมทั้งป่าไฟ ... ย่านบ้านไฟสองกอ มีแต่ป่าไฟ บ้านคนน้อยหลัง ไม่ค่อยมีประเพณีพิธีกรรมอะไร

มรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว “บ้านหนองไม้ซุง”

ตำบลหนองไม้ซุงเป็นชุมชนดั้งเดิมที่รุ่มรวยทรัพยากรการท่องเที่ยวจากเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและเกษตรกรรมดั้งเดิมตามรอยเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนตำนานเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์รัฐชาติ เช่น วัดเจดีย์หัก วัดร้างกลางชุมชนเริ่มแรก และเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชครั้งรวบรวมไพร่พลผลักดันทัพพม่าคราวกอบกู้กรุงศรีอยุธยา กล่าวได้ว่า ตำบลหนองไม้ซุงมีทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งมีศักยภาพสำหรับเส้นทางท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่

1. **วัดกลางซุย** ตั้งอยู่ในชุมชน “กลางซุย” หรือ “บ้านซุย” หรือ “บ้านชายซุย” ตำบลหนองไม้ซุง คนเฒ่าคนแก่เล่าว่า บรรพชนของชาวบ้านซุยเป็นชาวลาวเวียงที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ในช่วงศึกเจ้าอนุวงศ์ สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยชัยภูมิที่อุดมสมบูรณ์และล้อมรอบด้วยหนองน้ำและป่าไฟ ชาวบ้านลงหลักปักฐานและสร้าง “วัดกลางซุย” ขึ้นใน พ.ศ. 2434 โดยมีหลวงปู่เอิบ เจ้าอาวาสวัดกลางซุยรูปแรก และด้วยความศรัทธาของสาธุชนและเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ ปัจจุบันได้มีการสร้างเรือนไทยหลังคาจตุรมุขรอบเจดีย์บรรจุอัฐิหลวงปู่เอิบไว้ในวัด เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชนบ้านกลางซุย (*กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2528*)

คนเฒ่าคนแก่เล่าว่า บ้านกลางซุย หรือบ้านชายซุย ในอดีตเคยเป็นดงไฟหนาแน่นซึ่งเมื่อไฟแก่และตายลง ไฟจะเกิดเป็นซุยจำนวนมากปลิวคลุ้งไปทั่ว ทำให้

คนทั่วไปเรียกขานตามเหตุการณ์ที่มักเกิดขึ้นเป็นประจำนี้สืบทอดกันมา ชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่มีเชื้อสายลาวเวียง บางส่วนเป็นลาวพวนซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต่างใช้วัดกลางขุขันธ์เป็นศูนย์กลางในการประกอบศาสนกิจและประกอบประเพณีสำคัญ เช่น การทำบุญตักบาตร กวนข้าวมูลบูชา เทศน์มหาชาติ และสงฆ์น้ำพระ เป็นต้น

นอกจากนี้ วัดกลางขุขันธ์ยังเป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อดอ” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ตำนานเล่าว่าเคยมีคนร้ายความพยายามโจรกรรมถึงสามครั้ง แต่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายออกจากวัดได้ เชื่อว่าด้านในองค์พระอาจผสมทองคำบริสุทธิ์ ทำให้หลวงพ่อดอน้ำหนักมากจนไม่อาจยกได้ ปัจจุบันพระพุทธรูปจะถูกนำมาแสดงเฉพาะในงานสำคัญเท่านั้น พร้อมแผนการสร้างวิหารประดิษฐานถาวร

2. วัดหนองไม้ซุง

วัดหนองไม้ซุง ตั้งอยู่ในชุมชนหนองไม้ซุง สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ในพื้นที่ที่เคยเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนในอดีตที่มีหนองน้ำใหญ่ซึ่งมีท่อนซุงขนาดใหญ่ปรากฏอยู่ตามร่องเล่าของชุมชน จึงเป็นที่มาของชื่อวัด เชื่อกันว่า ท่อนซุงดังกล่าวถูกนำมาสร้างเป็นป้ายชื่อวัดด้านหน้าวัดในปัจจุบัน (*กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2528*)

ภายในวัดมีวิหารประดิษฐานหลวงพ่อดอ มีลักษณะพิเศษที่เศียรและลำตัวถูกแยกออกจากกันในอดีต ก่อนจะนำเศียรไปสร้างพระพุทธรูปยืน และลำตัวได้รับการสร้างเศียรใหม่ ปัจจุบันยังคงเป็นที่เคารพสักการะ รวมทั้ง วิหารหลวงพ่อยิ้ม เปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งความสุข เป็นพระพุทธรูปสีเขียวเข้มเกือบดำจากแร่ธาตุในหิน

3. วัดสนามทอง ตั้งอยู่ในตำบลหนองไม้ซุง เป็นวัดที่มีความสำคัญทั้งด้านประวัติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยมีเรื่องราวและความเชื่อที่เชื่อมโยงกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย โดยได้รับการบูรณะในยุคต่างๆ และยังคงเหลือร่องรอยทางสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงศิลปะในยุคนั้น โดยชื่อ “สนามทอง” มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ซึ่งเคยเป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจและสังคม

(กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2528) โดยบางตำนานเล่าว่า เป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าทองคำ ขณะที่คนเฒ่าคนแก่และเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเชื่อว่า น่าจะเป็นเพราะวัดแห่งนี้ตั้งขึ้นในพื้นที่โดดเดี่ยวห่างไกลบ้านเรือนชาวบ้าน แต่แวดล้อมด้วยทุ่งนา ทำให้เมื่อข้าวกล้าในนาสุกเหลือง ทำให้วัดมีความโดดเด่นเพราะหอมล้อมด้วยรวงข้าวสีทอง วัดแห่งนี้จึงได้รับการเรียกขานว่า “วัดสนามทอง” ส่วนชาวบ้านรายรอบวัดแห่งนี้น่าจะเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากชาวลาว ดังปรากฏมีศาล “ปู่ตา” ตั้งอยู่ริมคลองข้างวัด และมีประเพณีเช่นสรงเป็นประจําทุกปี

4. วัดเจดีย์หัก (ร้าง) ปัจจุบันเหลือเพียงซากเนินดิน และศาลเจ้าที่ 2 หลัง และมีถนนผ่ากลาง พื้นที่รวมราว 100 ตารางวา บุคคลภายนอกเชื่อว่าเป็นวัดร้าง อันสืบเนื่องมาจากสงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310 แต่จากการสอบถามชาวบ้านและคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนพบว่า ในอดีตสมัยที่พวกตนเป็นเด็ก เมื่อราว 40-45 ปีก่อนหน้า ยังพบเห็นสภาพสิ่งก่อสร้าง กองอิฐฐานเจดีย์ได้อย่างชัดเจน ปู่ย่าตายายเล่าต่อกันมาว่า วัดแห่งนี้เพิ่งถูกทิ้งร้างได้ไม่นาน สันนิษฐานว่าอยู่ในราว 100 ปีลงมา เนื่องจากทำเลที่ตั้งอยู่กลางทุ่งนา ห่างไกลแหล่งน้ำ การใช้น้ำอุปโภคบริโภคและการเดินทางสัญจรไม่สะดวก พระสงฆ์สามเณรเดินทางไปกิจนิมนต์ด้วยความยากลำบาก ชาวบ้านจึงพากันหาสถานที่สร้างวัดใหม่ในทำเลที่ดีกว่า โดยอยู่ห่างออกไปราว 2 กิโลเมตร ซึ่งวัดที่สร้างใหม่นี้ก็คือวัดหนองไม้ซุงในปัจจุบัน

นางเกทัย คงสมปรารถนา เล่าว่า สามเฒ่าของตนคือ อดีตกำนันประเจียด คงสมปรารถนา สมัยยังมีชีวิตขณะดำรงตำแหน่งกำนันบ้านหนองไม้ซุงนั้นเคยพา ลูกน้องและนำป็นลูกของติดตัวไปนอนเฝ้าวัดเจดีย์หักเวลากลางคืน เนื่องจากมีคนร้ายลักลอบขุดหาสมบัติ อาจารย์สาธิตและนางเกทัยจำได้ว่าสมัยที่พวกตนเป็นเด็ก ยังปรากฏร่องรอยฐานเจดีย์ชัดเจน มีแนวกำแพง แต่ภายหลังถูกชาวบ้านรื้อล้าพื้นที่ทำนา พากันขุดแนวกำแพงทิ้งไปหมดแล้ว (เกทัย คงสมปรารถนา, 2568)

5. เทศกาลงานประเพณี ชุมชนบ้านหนองไม้ซุงเป็นชุมชนเกษตรกรรม ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมภาคกลางทั่วไป ผสมผสานกับสังคมร่วมสมัย

เช่น ผลสืบเนื่องจากการส่งลูกหลานเข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยในต่างประเทศในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลให้สมาชิกชุมชนรุ่นใหม่ประกอบอาชีพนอกชุมชน เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท และธุรกิจค้าขาย เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบของเทศกาลงานประเพณีจึงมักจะเกี่ยวข้องกับเทศกาลทางศาสนาเป็นสำคัญ เช่น ประเพณีทำบุญหน้าบ้าน-หลังบ้าน สงกรานต์ กวนข้าวทิพย์ กวนกระยาสารท เทศน์มหาชาติ สรงน้ำพระ เผาข้าวหลาม พิธีเลี้ยงเจ้าพ่อบุญชู-เจ้าแม่สีชมพู และรับขวัญข้าว ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสาน เป็นต้น

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองไม้ซุง พันเพเป็นชาวจังหวัดระยอง บ้านเดียวกับเจ้าอาวาสวัดหนองไม้ซุง เพิ่งติดตามเจ้าอาวาสมารับตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดหนองไม้ซุง เมื่อ พ.ศ. 2561 ยังไม่ได้สัมผัสวิถีสังคมชาวบ้านหนองไม้ซุงหลากหลายรอบด้านเพียงพอ แต่ก็ได้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า วัฒนธรรมประเพณีที่นี่ไม่ต่างจากที่จังหวัดระยองนัก เพราะอยู่ในพื้นที่ภาคกลางเหมือนกัน จะแตกต่างกันเพียงรายละเอียดของประเพณีพิธีกรรม ซึ่งพบว่า ในอดีตชุมชนบ้านหนองไม้ซุงประสบปัญหาความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันจึงคิดรูปแบบกิจกรรมให้ชาวบ้านทำร่วมกัน ทำให้ลดข้อขัดแย้ง สร้างความร่วมมือในหมู่ชาวบ้านอย่างได้ผล เช่น กิจกรรมกวนข้าวทิพย์ กิจกรรมกวนกระยาสารท และกิจกรรมเผาข้าวหลาม (หลวงพี่เต๋ ยศวิน ฐาวโร, 2568)

5.1 ประเพณีเผาข้าวหลาม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีมาแต่โบราณ ในหลายกลุ่มวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เช่น ไทย ลาว มอญ และยวน ประกอบกับชุมชนบ้านหนองไม้ซุงมีต้นไผ่มาก ชาวบ้านจึงมีการเผาข้าวหลามถวายพระในเทศกาลมาฆบูชา ในวันเพ็ญ 15 ค่ำเดือน 3 มาแต่โบราณ แต่เดิมนั้นชาวบ้านเผาตนเองของใครของมัน บ้านใครบ้านมัน ในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่เจ้าอาวาสรูปใหม่จากต่างถิ่นได้เข้ามาดำรงตำแหน่งและพบปัญหาว่าชุมชนขาดกิจกรรมร่วมกันทำให้ขาดความร่วมมือกันภายในชุมชน ทางวัดโดยหลวงพ่ोज้าอาวาสพระมหา ดร.วชิรวิทย์ โถมวาโท ได้ริเริ่มจัดงานประเพณีเผาข้าวหลามเป็นเทศกาลประจำปีขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2561-2562 พร้อมกับงานประเพณีอื่นด้วย เช่น เทศกาลทำบุญมาฆบูชา ประเพณีชิงเปรต โดยงาน

ประเพณีเผาข้าวหลามนี้จะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ก่อนวันมาฆบูชา 1 วัน โดยทางวัดออกทุนให้ชาวบ้านช่วยกัน รวมทั้งจ้างคนเผาข้าวหลามมีอาชีพมาดูแลคุณภาพเป็นการเฉพาะ โดยจัดหาสถานที่กลางนอกวัดเป็นสถานที่เผาข้าวหลาม เนื่องจากพื้นที่ภายในวัดคับแคบ และเจ้าอาวาสแพ้ววัน รวมทั้งทำเลที่ตั้งวัดไม่เหมาะกับการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวจากภายนอก ในส่วนของรายได้จะทำการคืนทุนและแบ่งผลกำไรบำรุงวัด และปันผลกำไรให้ชาวบ้านฝ่ายออกแรงและฝ่ายขาย โดยกุสโลบายของการจัดงานประเพณีเผาข้าวหลามนี้เพื่อให้ชาวชุมชนบ้านหนองไม้ซุงรวมแรงร่วมใจสามัคคีกันเป็นสำคัญ

ข้าวหลามบ้านหนองไม้ซุงในปัจจุบันเป็นสูตรที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ทำจากข้าวเหนียว ถั่วดำ น้ำกะทิ น้ำตาลทราย โดยเลือกซื้อข้าวเหนียวอย่างดีจากนอกชุมชน เนื่องจากเกษตรกรในชุมชนปลูกแต่ข้าวเจ้า ส่วนไม้ทำกระบोकข้าวหลามชาวบ้านช่วยกันหาจากในชุมชน ระยะเวลาใช้วิธีการหาซื้อจากภายนอกชุมชนเนื่องจากต้องใช้ไม้ไผ่ในปริมาณสูงขึ้น ระยะเวลาในการจัดงานทั้งสิ้น 3 วัน วันที่ 1 เริ่มเผา สวดมนต์เย็น วันที่ 2 สวดมนต์ขั้มมงคลคาถา ฉันทเช้า เผาข้าวหลาม วันที่ 3 เผาข้าวหลามและขายข้าวหลามทั้งวัน ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนในหมู่บ้านข้างเคียง และนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาผ่านไป รวมทั้งคนที่ได้ข่าวประชาสัมพันธ์จากสื่อออนไลน์ (หลวงพี่เต๋วยศวิน สุวโร, 2568)

5.2 ประเพณีกวนข้าวทิพย์ เป็นประเพณีที่พบได้ทั่วไปในเมืองไทย รวมทั้งชุมชนบ้านหนองไม้ซุง ทว่าก่อนหน้านี้ได้ขาดหายไป พระมหา ดร.วชิรวิทย์ โถมวาโท เจ้าอาวาสวัดหนองไม้ซุงรูปปัจจุบันได้มีดำริให้ฟื้นฟูขึ้น กุสโลบายของการจัดงานกวนข้าวทิพย์เพื่อสร้างความสามัคคีกันในหมู่คณะของชาวบ้านไม่ต่างจากประเพณีเผาข้าวหลามดังกล่าวข้างต้น

ลักษณะข้าวทิพย์ของชุมชนบ้านหนองไม้ซุงไม่ต่างจากที่พบได้โดยทั่วไป วัตถุดิบที่ใช้ ได้แก่ ข้าวสารเจ้า ข้าวสารเหนียว ธัญพืชต่างๆ เช่น ถั่วแดง ถั่วดำ ถั่วลันเตา ข้าวโพด ข้าวโอ๊ต ผลไม้ เช่น กล้วย ฝ�อก มัน และมะพร้าว น้ำอ้อย น้ำผึ้ง นม และ

เนย “ส่วนที่แตกต่างจากข้าวทิพย์บ้านอื่นน้อยตรงการเน้นนมข้นจืดเราเลือกใช้ของดี เนยคุณภาพดี กวนจนได้ที่จริงๆ เพื่อให้เก็บไว้ได้หลายวัน ไม่บูดเสีย ...” (หลวงพี่เต๋ายศวิน ฐาวโร, 2568)

5.3 ประเพณีพิธีทำขวัญข้าว ใช้ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ขนมคันหลาว และขนมहुช้าง และขนมहुเสือ รวมทั้งผลไม้ต่างๆ ใส่ถาดกากกล้วย และของใช้ แป้ง หวี กระจก น้ำอบ น้ำหอม ใส่ชะลอมผูกมัดไว้กับเฉลว ปัจจุบันในชุมชนได้มีการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนนักศึกษา ประชาชน และนักท่องเที่ยวทั่วไป สาธิต การสานเฉลว ชะลอมเครื่องเช่นไห้วแม่โพสพ อาหารในพิธีกรรม และสาธิตขั้นตอน พิธีทำขวัญข้าว (สาธิต ปานดวงแก้ว, 2568)

“ของทำขวัญข้าว ไห้วแม่โพสพที่ต้องใช้มีเผือก มัน กล้วย อ้อย หมาก พลุ บุหรี่ ไม่เอาเหล้า ... แม่โพสพกินเหล้าไม่งาม ... แกงที่แกงกินวันนั้น แกงอะไรได้หมด ไม่เอาข้าว เพราะถือว่าเป็นการเอาเนื้อแม่โพสพมาให้แม่โพสพกิน รวมทั้งส้ม ลูกไม้ ผลไม้เปรี้ยวๆ เช่น มะขาม ส้ม เพราะแม่โพสพแพ้ท้อง ผลไม้หวานๆ ด้วย นอกนั้นก็เครื่องแต่งตัว พวงหรีด กระจก แป้ง น้ำมันใส่ผม น้ำหอม น้ำอบ ดอกไม้ ฐูป เทียน พวกนี้เอาใส่ชะลอมแขวนไว้กับเฉลว ...” (เกทัย คงสมปรารถ, 2568)

5.4 พิธีกรรมผีโรง พิธีกรรมเคารพบูชาและเซ่นไหว้ผีบรรพชน หรือ ผีบ้านผีเรือน ผู้รับสืบทอดจะต้องประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้หรือเลี้ยงผีปีละ 1 ครั้ง โดยจะประกอบพิธีกรรมในช่วงเดือน 6-8 ตามปฏิทินทางจันทรคติ ในพิธีจะประกอบด้วยการสร้างปะรำพิธี หรือโรงพิธี ปี่พาทย์มอญ เครื่องเช่นไห้ว และอาหารคาวหวาน ทั้งอาหารในพิธีกรรม และอาหารสำหรับเลี้ยงแขกหรือที่มาร่วมพิธี พิธีกรรมผีโรงนี้หายสาบสูญไปแล้วจากชุมชนบ้านหนองไม้ซุง “เคยได้ยินสมัยเป็นเด็ก แต่เลิกไปนานแล้ว ... ตอนเด็กๆ นอนบนบ้านแล้วถูกติงขา ว่ากันว่าผีทำ ... ผีโรงดีมาก ลูกหลานในบ้าน คนไหนทำไม่ดีก็จะถูกลงโทษ บางทีก็เป็นภาระกับลูกหลาน เดียวนี้คนเลยไม่เชื่อกัน ...” (สาธิต ปานดวงแก้ว, 2568)

“เหตุที่คนไม่ยอมรับผีโรงกันนี้ ว่ากันว่า ผีโรงเป็นผีเชื้อ ตายยาก เห็นมา กับตา ทุรนทุรายกว่าจะตาย เพราะต้องหาเชื้อ หาคนสืบทอด ถ้าหาไม่ได้ก็ตายไม่ได้ ... ถ้าใครรับก็ทำมาค้าขึ้น สมัยปู่ก็รับกันมา สมัยนั้นห้กร้างทางพงจับจองที่ดินเอาเอง ร่ำรวย มีที่ดินติดต่อกันยาวไปตามถนนหลายเส้น ภายหลังทำกันยังงี้ก็ไมรู้ เล่นการพนัน ดิทยา ที่ดินหายหมด ... ว่ากันว่า เพราะไม่ยอมรับผีโรง ผีเลยทำเอา ...” (ปริชา คงคารา, 2568)

6. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับคนเฒ่า คนแก่ พบว่า สมาชิกชาติพันธุ์ของชาวชุมชนบ้านหนองไม้ซุงน่าจะประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม ได้แก่

คนพื้นที่ตั้งเดิม ดูจากวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม อาชีพทำนา มีประเพณีไหว้แม่โพสพ ทำขวัญนา บวงสรวงเจ้าที่ บายศรีสู่ขวัญ และอาชีพเก่าแก่ของชุมชน เช่น ทอผ้า จักสาน เป็นต้น

คนจีน เป็นกลุ่มตระกูลเจ๊ก ที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือน แต่งงานกับคนในชุมชนดั้งเดิม เช่น ตระกูลสุภานันท์ ตระกูลประชาธรรม และตระกูลอิศวรธรรม

คนลาวเวียง เป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากชาวลาวเวียงจันทน์เมื่อสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ชัดเจน ทั้งภาษาพูด อาหารการกิน และวิถีชีวิตแบบวัฒนธรรมลาว นับถือผีบ้านผีเรือน ศาลปู่ตา และมีการรวบรวมประวัติสายตระกูลลาวเวียงเอาไว้โดยละเอียด รวมทั้งหลวงปู่เอิบ อดีตเจ้าอาวาสวัดกลางขุขรูปร่วง ประวัติของท่านได้รับการบันทึกไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นชาวลาวเวียง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าด้วย “นามสกุล” ของชาวชุมชนบ้านหนองไม้ซุง บ้านกลางขุขที่มีนามสกุลขึ้นต้นด้วย “คง” เช่นเดียวกับชาวชุมชนบ้านโพสาวหาญ และบ้านพรานนก ที่มีนามสกุลขึ้นต้นด้วย “คง” ที่สอบถามราว 17 นามสกุล ได้แก่ คงปราโมทย์ คงสมฤทธิ์ คงประโยชน์ คงสมรินทร์ คงเสมา คงคาลึก คงสมปรารถนา คงดารา คงสุภาพ คงสมทอง คงสมทรง คงถิ่นฐาน คงสมกราย คงสมศักดิ์ คงสมแสง คงแสงพัทธ์ และคงสมบูรณ์ รวมทั้ง ผู้เขียนได้สอบถามว่า

เกี่ยวข้องกับเมืองคงเซโดน แขวงสาละวัน ทางตอนใต้ของประเทศไทย แต่ยังไม่ได้คำตอบ

7. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านหนองไม้ซุง ยังคงดำเนินตามวิถีดั้งเดิม สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ประเพณีทำบุญมาฆบูชา ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีการทำบุญหน้าบ้าน-หลังบ้าน ตลอดจนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การจักสานผลิตภัณฑ์เครื่องใช้จากไม้ไผ่ และการทำผลิตภัณฑ์ยารักษาโรคจากสมุนไพรในท้องถิ่นที่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหนองไม้ซุง

7.1 วัฒนธรรมอาหาร อาหารในชุมชนบ้านหนองไม้ซุงไม่ต่างจากชุมชนในวัฒนธรรมหรือชุมชนชาติพันธุ์ในที่ราบลุ่มภาคกลางแห่งอื่นๆ มากนัก เนื่องจากมีวิถีวัฒนธรรมการกินข้าวเจ้าเป็นหลัก และการกินข้าวกินปลาเหมือนกัน บรรดาอาหารทั้งหวานและคาวในวิถีชุมชนเหล่านี้มีทั้งอาหารในชีวิตประจำวัน อาหารในเทศกาล และอาหารในพิธีกรรม ปัจจุบันอาหารเหล่านี้หลายชนิดไม่ได้รับความนิยม หายสาบสูญไปอย่างถาวร และที่หายสาบสูญไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่จากกระแสการท่องเที่ยวและการโยกย้ายที่ดีก็พบว่ามีเป็นจำนวนมากเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับรองเจ้าอาวาสวัดหนองไม้ซุง พี่เพชรชาวจังหวัดระยอง ว่าด้วยวัฒนธรรมอาหารหวานคาวบ้านหนองไม้ซุงว่ามีความแตกต่างจากอาหารการกินที่จังหวัดระยองบ้านเกิดหลวงพี่อย่างไร ในสายตาค้นนอกวัฒนธรรม อาหารชุมชนบ้านหนองไม้ซุงนี้มีอัตลักษณ์แตกต่างอย่างไรบ้างไหม หลวงพี่ให้ความเห็นว่า “เหมือนกัน ภาคกลางก็คงจะเหมือนๆ กันหมด บ้าง ที่ระยองจะออกหวานกว่าที่นี้หน่อย ... แตกต่างกันที่รสชาติ ... มีพืชผักบางอย่างแตกต่างออกไป ไม่เคยเจอที่ระยอง แต่ก็ไม่รู้จักชื่อ ...” (หลวงพี่เต๋อ ยศวิน ฐาวโร, 2568)

อย่างไรก็ตาม ยังพบได้ว่า วัฒนธรรมอาหารของชาวชุมชนบ้านหนองไม้ซุงมีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สำคัญ นอกจากชนิดและรสชาติดังกล่าวข้างต้นแล้ว พืชผัก

ท้องถิ่นดั้งเดิมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในสำหรับอาหารล้วนมีบุคลิกเฉพาะตัว เช่น กระทกรก ผักแปะ/ผักอีแปะ ผักกระแสะ ผักกระสังข์ ผักเสี้ยว ผักบุง ผักปลัง ผักซาโค สันตะวา กระเจี๊ยบ ชะอม ต้นจัน/ลูกจัน มะงั่วหาวมะนาวโห่ ผักหวานป่า เถาว์ล้ย เบรียง ไข่น้ำ (ไข่น้ำ) มะตูมแขก ผักกาดสร้อย (วาซาบิไทย/ผักขมิ้น) ... ฟิริงกาสา (สรรพคุณแก้ปวดหลัง ช่วยการขับถ่าย บำรุงภายในสตรี บำรุงโลหิต แก้ธาตุพิการ)

สำหรับอาหารที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวมุขชนบ้านหนองไม้ซุง ประกอบด้วยอาหารหวานและอาหารคาว ในที่นี้ยกมาเฉพาะรายการอาหารที่หาทานได้ยาก และหาคนปรุงได้ยากด้วยเช่นกันในปัจจุบัน เช่น

ปลาเห็ด ทำจากปลาชิว หรือปลาเล็กปลาน้อย สับทั้งกระดูก ผสมพริกแกง ไม่ใส่แป้ง ปั่นเป็นแผ่นกลมแบน ทอดในน้ำมันจนสุก ร้อยด้วยตอกเป็นพวง

“สมัยก่อนไม่มีอะไรขาย ไม่มีอะไรจะให้ซื้อ เก็บหากินตามมีตามเกิด ปลาช่อน ปลาหมอ ต้มเค็มมัน ทำเค็มตากแดดทำปลาเกลือมัน จะซื้อของต้องไปทำตังจิก ไม่ก็ตลาดภาษี พริกขี้หนูต้องรอเรือเจ๊กมาจึงจะได้กิน ... มีเวลาหนอยก็ทำปลาเห็ด ใช้ปลาขี้แตก (ปลาชิว) ปลาพวกนี้ขึ้นจากน้ำแป็บเดียวก็ตาย ใจเสาะ อย่างที่คนโบราณเขาเปรียบว่า ใจเสาะเหมือนปลาชิว ตัวมันใสๆ หนึ่งท้องบางๆ เห็นไส้ หากทิ้งไว้นานท้องแตก ขี้ทะเลัก จึงนิยมเรียกกันว่าปลาขี้แตก เอามาสับทำปลาเห็ด สับทั้งกระดูก ผสมพริกแกง ไม่ใส่แป้ง ... ตรงนี้แหละที่ต่างจากทอดมัน ทอดมันใส่แป้ง ... หรือทำปลาจ่อมก็อร่อย ...” (ปริชา คงดารา, 2568)

ขนมน้ำเต้า ทำจากเนื้อในผลน้ำเต้า ผสมแป้ง มะพร้าวขูด น้ำตาลปึก ชาวมุขชนบ้านหนองไม้ซุงในอดีตนิยมทำใส่บาตรและทำบุญตักบาตรพระวันสำคัญทางศาสนา ปัจจุบันไม่ค่อยมีผู้รู้จักและรู้วิธีทำขนมชนิดนี้แล้ว

แกงไข่น้ำ (คนอีสานนิยมเรียก ผำ/ไข่น้ำ) พืชน้ำสีเขียวขนาดเล็กตระกูลแห้วซึ่งจะเกิดตามแหล่งน้ำธรรมชาติบริสุทธิ์เท่านั้น ซึ่งยังคงพบได้ตามแหล่งน้ำธรรมชาติในชุมชนบ้านหนองไม้ซุง อาจารย์สาธิตเล่าว่า ชาวบ้านที่นี้ชอบขึ้นมายาขายทุกวัน ไม่พอต่อความต้องการของลูกค้า

“ทำอาหารได้มากกว่า 20 เมนู คนบ้านเรากินกันมาแต่ดึกดำบรรพ์
ผมเองก็กินมาตั้งแต่จำความได้ ทุกวันนี้ก็ยังกินและยังคงรับซื้อมาจากคนที่ซื้อมาขาย
เขาซื้อจากบ่อ แหล่งน้ำธรรมชาติ ผมว่ามันสะอาด ปลอดภัย ไม่มีสารพิษใดๆ เพราะ
ใช้น้ำนี้ถ้าอากาศหรือน้ำไม่ดีขึ้นจะตายทันที ... แกงไข่น้ำที่แฟนผมชอบแกงนี้เป็นแบบ
แกงคั่ว ใส่กะทิ ใส่กระชาย คล้ายๆ น้ำยา กินกับขนมจีนได้ ... วัฒนธรรมแบบลาว
เวียงเขา ...” (สาธิต ปานดวงแก้ว, 2568)

ปูนาดอง อาหารท้องถิ่นสมัยโบราณของคนย่านนี้ซึ่งมีอาชีพทำนา ปูนา
หาได้ง่าย หากไม่ดองก็ทอดกินกับข้าว รสชาติมัน อร่อย (ปรีชา คงดารา, 2568)

7.2 วัฒนธรรมเครื่องจักสาน ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาเครื่องจักสานของ
ชุมชนบ้านหนองไม้ซุงนี้ทำจากไม้ สอดคล้องและสืบเนื่องจากชื่อบ้านนามเมือง เช่นที่
รับรู้กันโดยทั่วไปว่า ชุมชนบ้านหนองไม้ซุงมีชื่อบ้านนามเมืองที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้ หรือ
“ซุง” จากต้นไม้อายุหลายแห่ง ซึ่งต่อยอดความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ส่งผลให้ชุมชน
แห่งนี้มีภูมิปัญญาด้านอาหารและผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้จำนวนมาก

อาจารย์สาธิต ปานดวงแก้ว เจ้าของบ้านสวนสาธิต อดีตวิศวกรโรงงาน
ลาออกกลับมาอยู่บ้านทำสวนเกษตรอินทรีย์ ไม่ใช้ปุ๋ยเคมียาฆ่าแมลง ปลูกเองขายเอง
มีแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า หลังออกจากงานประจำ ได้
ร่วมกับ 4 พันธมิตร อาจารย์สาธิต ปานดวงแก้ว ปรีชา เกตุคำ (จิ๋ว ดาราช่อง 7)
อรรณพ ศุภนันท์ และอาจารย์อดุลย์ บุสสา ที่ต่างเป็นคนบ้านชายซุงโดยกำเนิด ร่วม
กันทำเพจ “บ้านชายซุงนวัตวิถี” และกิจกรรม “บ้านซุงมีดี” ในส่วนของเครื่องจักสาน
คุณเคยมาตั้งแต่จำความได้

“สมัยพ่อแม่ผมยังอยู่ แกสานแข่ง ชะลอม กระบุง กระจาด กระดัง ตะกร้า
ตะข้อง ทั้งใช้เองในครัวเรือนและสานขายช่วงว่างเว้นหนานา ... มารุ่นพี่สาว พี่ภैया
ก็เคยจักสานบ้าง จำพวก ตะแกรง สำหรับช้อนปลา ... แต่มารุ่นลูกๆ พวกเรานี้ทำท่า
จะหายไป ในหมู่บ้านนี้เหลือไม่กี่คน อายุมากๆ กันทั้งนั้น ...” (สาธิต ปานดวงแก้ว,
2568)

เช่นเดียวกับ นางประนอม คงดารา พี่สาวอีกคนของอาจารย์สาธิต นำกระเจาด ตะกร้าฝีมือการสานของตนเองมาให้ผู้เขียนดูตามที่ขอ “เหลือไว้แค่ 4-5 ใบ สานเมื่อสัก 40 ปีก่อนสมัยลูกชาย 2 ขวบเกาะแข่งเกาะขา เลิกสานไป 10 กว่าปีแล้ว เดียวนี้นั่งนานไม่ไหว และกว่าจะได้ใบหนึ่งเวลานาน ไม่คุ้มกับเอาเวลาไปทำอย่างอื่น เช่นทำเห็ดฟาง ... แต่ยังจำได้ พอสอนได้ หรือถ้าทำง่าย ๆ พวกชะลอม เฉลวสำหรับทำขวัญข้าวยังทำได้ ...” (ประนอม คงดารา, 2568)

9. วิถีเกษตรดั้งเดิมแบบร่วมสมัย ตำบลหนองไม้มีวิถีการเกษตรผสมผสาน ทั้งแบบดั้งเดิมกับสมัยใหม่ เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมสมัยและเชิงอนุรักษ์ เช่น การเพาะเห็ดฟางและเห็ดภูฐาน ชมนาข้าวและวิถีการเกษตร การดูนกในธรรมชาติ เช่น นกปากห่าง นกเป็ดน้ำ และนกกระยาง การเรียนรู้และชมเห็ดฟางคุณภาพสูงที่บ้านกลางซุย เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะเห็ดฟางแห่งแรกๆ ของประเทศไทยแถบภาคกลาง มีโรงเรือนเพาะกว่า 100 โรง นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมเรียนรู้กระบวนการเพาะเห็ดตั้งแต่การเตรียมวัสดุเพาะ การเก็บเกี่ยว และแปรรูปเห็ดฟางประกอบอาหาร เช่น เห็ดฟางทอดกรอบ น้ำพริกเห็ดฟาง ปลาเห็ดเห็ดฟาง (ทอดมัน) และขนมเห็ดฟาง

10. สิ่งเคารพสักการะในชุมชน โดยมากในปัจจุบันชาวชุมชนจะให้ความสำคัญเคารพศรัทธาในพระเกจิอาจารย์ พระพุทธรูป หรือพระประธานที่มีประวัติเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละวัด ต่างจากในอดีตที่นิยมเช่นไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน (ศาลปู่ตา) ดังจะพบว่ามีการบูชาทุกชุมชน แต่ปัจจุบันไม่ค่อยได้รับความนิมเช่นไหว้มากนัก เช่น **เจ้าพ่อทองคำ** บ้านสนามทอง **เจ้าพ่อบุญชู-เจ้าแม่สีชมพู** บ้านหนองไม้ซุง เป็นต้น

คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่า ปัญหาที่คนรุ่นใหม่ไม่นิยมเชื่อถือศรัทธาในเจ้าพ่อทองคำเป็นเพราะไม่รู้จักกิตติศัพท์ของท่านในอดีต เนื่องจากปัจจุบันไม่มีคนทรงให้เจ้าพ่อประทับร่าง นายปรีชา คงดารา ชาวชุมชนบ้านหนองไม้ซุง อาชีพหมอลำขวัญ และประกอบพิธีพราหมณ์เล่าว่า สมัยก่อนนั้นเจ้าพ่อทองคำขึ้นชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ มีร่างทรงชื่อ “ยายอินทร์” ทำหน้าที่ให้เจ้าพ่อประทับทรง ภายหลังคนอื่นทำหน้าที่ร่างทรงแทน คงจะเป็นด้วยความไม่เข้าใจพิธีการและความโปรดปรานของท่าน ทำให้เจ้าพ่อไม่ยอมมาประทับทรงอีกเลย

“คงเพราะทำไม่ถึง ไม่จริงเหมือนยายอินทร์ ... เจ้าพ่อเลยไม่เข้า คนทรง
ต้องศึกษาให้ดี อย่างพ่อผมได้วิชามา เมื่อก่อนทำพิธีให้ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม บ้านนา
นครนายก ... ก่อนกลับมาให้วิชาผมมา ...” (ปรีชา คงดารา, 2568)

หลวงปู่เอิบ ปุชนิยบุคคลสำคัญและเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวชุมชน
บ้านหนองไม้ซุงนับแต่อดีตจวบจนในปัจจุบัน ท่านเป็นชาวลาวเวียง ผู้ก่อตั้งวัดกลางซุง
และเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดกลางซุงรูปแรก คณะกรรมการวัดและชาวชุมชนบ้าน
กลางซุงจะร่วมกันจัดงานเทศกาลประจำปีเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เคารพศรัทธา
ได้กราบไหว้สักการะเป็นประจำทุกปี

บทที่

3

การจัดการท่องเที่ยวชุมชน

3.1 โครงสร้างการบริหารของตำบลหนองไม้ซุง

การจัดการท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุง

การจัดการท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุงตั้งอยู่บนแนวคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ที่มุ่งให้ชุมชนเป็นเจ้าของและมีสิทธิในการกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และทำให้เกิดการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ทั้งในระดับครัวเรือนและในสาธารณะ ประโยชน์ของตำบล

1) คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนตำบลหนองไม้ซุง

- ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้แทนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ และตัวแทนภาคีภายนอก (อบต. ภาคเอกชน มหาวิทยาลัย)
- มีหน้าที่กำหนดทิศทางและตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น การวางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานบริการ และการจัดสรรผลประโยชน์
- ทำงานบนหลัก “ชุมชนเป็นเจ้าของ” และ “ชาวบ้านมีสิทธิร่วมตัดสินใจ” เพื่อให้ทุกกลุ่มได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม

2) คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ

จัดตั้งเป็นทีมงานย่อยเพื่อดูแลการท่องเที่ยวในแต่ละด้าน ได้แก่

- ฝ่ายมัคคุเทศก์และต้อนรับ: ถ่ายทอดเรื่องราวชุมชนและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว (เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม)
- ฝ่ายกิจกรรมและวัฒนธรรม: ดูแลกิจกรรมเชิงเกษตร ศิลปหัตถกรรม และประเพณีท้องถิ่น (คงอัตลักษณ์และส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง)

- ฝ่ายอาหารและโฮมสเตย์: จัดการเรื่องโภชนาการและการพักอาศัย เพื่อสร้างรายได้ตรงแก่ครัวเรือน (ผลตอบแทนที่เป็นธรรม)
- ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย: กำกับดูแลการจัดการขยะ น้ำเสีย และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (เน้นความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม)
- ฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์: ทำหน้าที่เผยแพร่เรื่องราวผ่านสื่อดิจิทัล ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของตำบล

3) กองทุนการท่องเที่ยวชุมชน

- รายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การเข้าชม การเข้าร่วมกิจกรรม และค่าบริการโฮมสเตย์ จะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน
 1. ค่าตอบแทนโดยตรง แก่ผู้ให้บริการ (โฮมสเตย์ ไกด์ท้องถิ่น ผู้ทำอาหาร ฯลฯ)
 2. เข้ากองทุนชุมชน เพื่อใช้พัฒนาสถานที่และสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว
 3. ใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การบำรุงวัด โรงเรียน การจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม
- กลไกนี้ทำให้เกิด การกระจายรายได้สู่คนในชุมชนและสาธารณะ อย่างเป็นธรรมและตรวจสอบได้

4) หลักการ CBT ที่ปรับใช้ในโครงสร้างการบริหารหนองไม้ซุง

- ชุมชนเป็นเจ้าของ : ชุมชนกำหนดกติกาและแนวทางการพัฒนาเอง
- ความหมาย : ชุมชนมีสิทธิ์กำหนดอนาคตการท่องเที่ยวเอง ทั้งกติกา เส้นทาง ผลิตภัณฑ์ ราคา และวิธีใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

วิธีปฏิบัติ:

- จัดทำ “ข้อบังคับ/ธรรมนูญการท่องเที่ยวหนองไม้ซุง” ระบุเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เพดานนักท่องเที่ยว/วัน ราคากลาง มารยาทนักท่องเที่ยว และบทลงโทษ
- ตั้ง “คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชน” ที่สมาชิกมาจากทุกหมู่บ้าน วัด หน่วยงานท้องถิ่น และกลุ่มอาชีพ (เพาะเห็ด โฮมสเตย์ อาหารพื้นบ้าน ฯลฯ)
- แยกบทบาท “กำกับ-ตัดสินใจ” ออกจาก “ปฏิบัติการ” เพื่อลดผลประโยชน์ทับซ้อน

ตัวชี้วัด: มีธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร, เวทีสมาชิกชุมชนอย่างน้อย รายไตรมาส, รายงานสาธารณะด้านการเงิน-งานพัฒนา

- **มีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม :** ผู้นำ-เยาวชน-ผู้สูงอายุ-กลุ่มอาชีพต่างมีบทบาท

ความหมาย: ทุกวัยและทุกอาชีพมีเสียงและมีบทบาทจริง ไม่ใช่แค่รับทราบ

วิธีปฏิบัติ:

- ออกแบบเวทีรับฟังแยกกลุ่ม: ผู้นำ/กลุ่มอาชีพ/เยาวชน/ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ แล้วรวมความเห็นสู่แผนเดียว
- ใช้เครื่องมือ PRA/Community Mapping หาแหล่งเรียนรู้ (วัดหนองไม้ซุง-วัดกลางซุง-วัดสนามทอง-ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟาง-บ้านสวนสาธิต-จุดดูนก)
- ตั้งตัวแทนแต่ละกลุ่มในคณะกรรมการและทีมปฏิบัติการ (ต้อนรับ-กิจกรรม-สิ่งแวดล้อม-ความปลอดภัย-การตลาด)

ตัวชี้วัด: สัดส่วนการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ, จำนวนข้อเสนอที่ถูกนำไปใช้จริง, คะแนน “รู้สึกเป็นเจ้าของ” ของคนในพื้นที่

- **ภาคภูมิใจในตนเอง :** การนำเสนอวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมั่นใจ

ความหมาย: คนในชุมชนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม/วิถีชีวิตของตน และถ่ายทอดอย่างมั่นใจ

วิธีปฏิบัติ:

- สร้าง “เส้นเรื่องการตีความ (Storyline)” ของหนองไม้ซุง: ศรัทธา-วิถีเกษตร-เห็ดฟาง-สะพานไม้ไผ่
- อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้เล่าเรื่องวัด (หลวงพ่อบุญ-หลวงพ่อยิ้ม-หลวงพ่อดำ-หลวงพ่อดำ) และภูมิปัญญาเพาะเห็ด/ตำนานอย่างถูกต้อง
- พัฒนาสื่อชุมชน (ป้ายความรู้/QR เรื่องเล่า/คลิป “1 นาทีในหนองไม้ซุง”)

ตัวชี้วัด: คุณภาพการเล่าเรื่อง (จากแบบประเมินนักท่องเที่ยว), จำนวนคนท้องถิ่นที่เป็นวิทยากร, การใช้สื่อที่สอดคล้องอัตลักษณ์

- **ยกระดับคุณภาพชีวิต :** รายได้และสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากกองทุน ช่วยให้ชุมชนมีความมั่นคงมากขึ้น

ความหมาย: รายได้จากท่องเที่ยวเพิ่มความมั่นคงครัวเรือนและสวัสดิการชุมชน

วิธีปฏิบัติ:

- ตั้ง “กองทุนท่องเที่ยวชุมชน” พร้อมสูตรแบ่งรายได้ที่โปร่งใส (เช่น 60% ผู้ให้บริการ, 20% กองทุน, 10% พันฟูทรัพยากร, 10% ฉุกเฉิน)
- ระบบเวียนงาน/โควตาให้ผู้ให้บริการได้งานทั่วถึง (โฮมสเตย์-ครัว-วิทยากร-คนขับรถ)
- ใช้ข้อมูลต้นทุน-กำไร ตั้งราคาที่เป็นธรรมและทบทวนทุกปี

ตัวชี้วัด: จำนวนครัวเรือนได้ประโยชน์, เงินเข้ากองทุน/ปี, โครงการ
สวัสดิการ/สาธารณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริง

- **สิ่งแวดล้อมยั่งยืน :** การท่องเที่ยวอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และมีมาตรการ
ดูแลอย่างต่อเนื่อง

ความหมาย: ท่องเที่ยวเติบโตโดยไม่ทำลายฐานทรัพยากร

วิธีปฏิบัติ:

- คำนวณเขตรองรับนักท่องเที่ยวต่อจุด (วัด-ศูนย์เห็ด-
บ้านสวน-สะพานไม้ไผ่) และกำหนดรอบเวลา
- จัดทำ SOP สิ่งแวดล้อม: แยกขยะ/ลดพลาสติก/น้ำเสียครัว/เสียง-
ฝุ่น, ส่งเสริมการเดิน-จักรยาน-รถร่วม
- ทำกิจกรรมชดเชย (ปลูกไม้พื้นถิ่น/ดูแลकुคลอง/แนวปฏิบัติคาร์บอน
ต่ำของทริป)

ตัวชี้วัด: ขยะต่อหัว/ทริป, อัตราใช้พลาสติกครั้งเดียว, จำนวนครั้ง
ฝ่าฝืนกติกาสิ่งแวดล้อม, ผลสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวรายไตรมาส

- **คงอัตลักษณ์ :** ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาชุมชน
ตามความเป็นจริง

ความหมาย: ถ่ายทอดความจริงของหนองไม้ซุงโดยไม่บิดเบือน/ไม่ทำ
วัฒนธรรมเป็นสินค้าเกินควร

วิธีปฏิบัติ:

- ตั้ง “คณะทำงานเนื้อหา” ตรวจสอบเรื่องเล่า ป้าย สคริปต์ไกด์
ให้ถูกต้องตามประวัติท้องถิ่น
- ใช้แบรนด์เดียวกันทั้งชุมชน: โลโก้ “ต้นไม้-ซุง-สะพานไม้ไผ่”, โทน
สี เขียว-ทอง-น้ำตาล, แท็กไลน์ชุมชน
- เคารพสิทธิภูมิปัญญา (ขออนุญาต/ให้เครดิต/แบ่งปันผลประโยชน์
เมื่อใช้สูตรอาหาร/การแสดง/ลายจักสานในเชิงพาณิชย์)

ตัวชี้วัด: ความสอดคล้องของสื่อ-บริการกับคู่มือแบรนด์, จำนวน
ข้อร้องเรียนเรื่องบิดเบือนวัฒนธรรม

- **แลกเปลี่ยนเรียนรู้ :** นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชุมชน และชุมชนก็ได้
เปิดโลกทัศน์จากนักท่องเที่ยว

ความหมาย: นักท่องเที่ยวเป็น “ผู้ร่วมเรียนรู้” ไม่ใช่แค่ผู้บริโภคบริการ
วิธีปฏิบัติ:

- ใส่ “ช่วงปฐมนิเทศ” ก่อนกิจกรรม เพื่อทำความเข้าใจวิถีชุมชน
กติกา และความรับผิดชอบร่วมกัน
- ออกแบบกิจกรรมแบบลงมือทำ (เพาะเห็ด-ดำนาก-ทำน้ำหมัก-
ทำอาหารพื้นบ้าน) และปิดท้ายด้วย AAR (สรุปบทเรียนสั้น ๆ)
- เก็บข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงโปรแกรมทุกไตรมาส

ตัวชี้วัด: อัตราการมีส่วนร่วมกิจกรรม, คะแนนประเมิน “ได้เรียนรู้
อะไรใหม่”, จำนวนข้อเสนอแนะที่นำไปใช้

- **ผลตอบแทนที่เป็นธรรม :** รายได้กระจายสู่ทุกครัวเรือนและ
สาธารณประโยชน์

ความหมาย: กระจายโอกาสและรายได้อย่างเท่าเทียม โปร่งใส
ตรวจสอบได้

วิธีปฏิบัติ:

- กำหนดราคากลาง-ค่าตอบแทนมาตรฐาน และประกาศสาธารณะ
- จัดเวียงงานตามคิว/ความพร้อม และเปิดให้กลุ่มเปราะบาง-
ผู้สูงอายุมีงานเหมาะสม (ต้อนรับ/หัตถกรรม/เล่าเรื่อง)
- เปิดบัญชีกองทุนต่อสาธารณะทุกไตรมาส

ตัวชี้วัด: สัดส่วนรายได้คงในชุมชน, ความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่าง
กลุ่มบริการ, ระดับความเชื่อมั่นต่อระบบกระจายผลประโยชน์

- **เคารพวัฒนธรรมและศักดิ์ศรี :** ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวเคารพซึ่งกันและกัน

ความหมาย: ทุกฝ่ายเคารพกันและกัน ทั้งกติกาชุมชน ความเชื่อ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

วิธีปฏิบัติ:

- จัดทำ “จรรยาบรรณนักท่องเที่ยว” (การแต่งกาย การถ่ายภาพ การให้ทิป การเข้าเขตศักดิ์สิทธิ์) และสื่อสารก่อนทัวร์-ระหว่างทัวร์
- จัดช่องทางร้องเรียน-แก้ไขข้อพิพาท ที่เข้าถึงง่ายและเป็นธรรม
- อบรมทีมงานเรื่องการสื่อสารไม่เลือกปฏิบัติ ความปลอดภัย และการคุ้มครองเด็ก

ตัวชี้วัด: จำนวนเหตุร้องเรียนด้านมารยาท/การละเมิด, ระยะเวลาแก้ไขปัญหาเฉลี่ย, คะแนน “รู้สึกได้รับความเคารพ” ของนักท่องเที่ยว และชุมชน

ดังนั้น โครงสร้างการบริหารการท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุง ไม่ได้เป็นเพียงระบบจัดการ แต่เป็น กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ตามหลักการ CBT ที่ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ สร้างรายได้ และเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.2 โปรแกรม/กิจกรรมท่องเที่ยว

โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน ตำบลหนองไม้ซุง

“วิถีชุมชน ศรัทธา และเกษตรอินทรีย์”

ช่วงเช้า

เวลา 08.30 น.

- เดินทางถึง **ตำบลหนองไม้ซุง**
- พิธีต้อนรับแบบพื้นบ้าน (ขันน้ำอบ/ผูกข้อมือสายสิญจน์)
- ฟังบรรยายสั้น ๆ เกี่ยวกับประวัติชุมชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 09.00 น.

- เยี่ยมชม **วัดหนองไม้ซุง**
 - สักการะหลวงพ่อบุญ และหลวงพ่อยิ้ม
 - ชมเจดีย์โบราณและเรียนรู้เรื่องราวเส้นทางเดินทัพสมเด็จพระเจ้าตากสิน

เวลา 10.00 น.

- เดินทางสู่ **วัดกลางขุย**
 - กราบสักการะ “หลวงพ่อดอ” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์
 - ร่วมเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น เช่น การกวนข้าวมธุปายาส หรือพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อบุญชู-เจ้าแม่สีชมพู (ตามฤดูกาล)

เวลา 11.30 น.

- รับประทานอาหารกลางวันเมนูพื้นถิ่น เช่น
 - น้ำพริกเห็ด ผักปลอดสาร
 - เห็ดฟางทอดกรอบ
 - แกงเลียง ข้าวอินทรีย์

เวลา 13.00 น.

- กิจกรรมที่ **ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟาง** บ้านกลางขุย
 - เรียนรู้กระบวนการเพาะเห็ด
 - ทดลองเก็บเห็ดจากโรงเรือน
 - ชิมเมนู “น้ำพริกเห็ดฟาง” และผลิตภัณฑ์แปรรูป

เวลา 14.30 น.

- เยี่ยมชม **บ้านสวนสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง**
 - ทดลองดำนา (ตามฤดูกาล)
 - ปลุกผักอินทรีย์ / เก็บไข่ไก่ / ให้อาหารปลา
 - เรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือน้ำหมักชีวภาพ

เวลา 16.00 น.

- เดินเล่นชมทุ่งนาและกิจกรรม **ดนตรีในธรรมชาติ** (นกปากห่าง นกกระยาง นกเป็ดน้ำ)
- ถ่ายภาพบนสะพานไม้ไผ่กลางทุ่ง

เวลา 17.00 น.

- สรุปลกิจกรรม/วงสะท้อนความรู้สึก
- เลือกซื้อของฝากชุมชน เช่น เห็ดฟางสด ข้าวไรซ์เบอร์รี่ หน่อไม้หวาน ขนมไทย

เวลา 17.30 น.

- เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ตัวอย่างโบรชัวร์ท่องเที่ยว

เช้า

เริ่มต้นการเดินทางด้วยพิธี
ต้อนรับแบบพื้นบ้าน แสพบ๋น
เรียนรู้เรื่องราวประวัติและวิถี
ชุมชนบ้านหนองไม้ซุง
สักการะ "หลวงพ่อขาว - หลวง
พองี่ยม" แห่งวัดหนองไม้ซุง
พร้อมกราบนิมิตการ "หลวงพ่อ
โต" พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ณ
วัดกลางขุข

ช่วงกลางวัน

ลิ้มรสอาหารพื้นบ้านแท้ ๆ จาก
วัตถุดิบปลอดสาร เช่น น้ำพริก
เห็ด เห็ดฟางทอดกรอบ ปลา
เห็ดทอด และข้าวอินทรีย์ จาก
นั้น เพลิดเพลินกับการเรียนรู้
และภาคลองเพาะเห็ดที่ศูนย์เรียน
รู้เห็ดฟางบ้านกลางขุข

ช่วงเย็น

สัมผัสวิถีเกษตรผสมผสานที่บ้านสวน
สาธิตเศรษฐกิจพอเพียง
ทดลองดำนา ปลูกผัก ให้อาหารปลา
และเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์
ปิดท้ายด้วยการเดินเล่นชมทุ่งนา
ดูนกในธรรมชาติ
พร้อมถ่ายภาพสวย ๆ บนสะพานไม้ไฟ
และเลือกซื้อของฝากชุมชน

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

- ด้านศาสนาและวัฒนธรรม : วัดหนองไม้ซุง (หลวงพ่อบุญ, หลวงพ่ออี๋), วัดกลางขุย (หลวงพ่อดำ), วัดสนามทอง (หลวงพ่อดำ)
- ด้านวิถีชีวิตและเกษตรกรรม : ศูนย์เรียนรู้เห็ดฟาง, บ้านสวนสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง, สะพานไม้ไผ่กลางทุ่งนา
- ด้านธรรมชาติ : แหล่งดูนก เช่น นกปากห่าง นกเป็ดน้ำ นกกระยาง

สิ่งดึงดูดเหล่านี้ช่วยสร้างความหลากหลายทางการท่องเที่ยว ทั้งเชิงศรัทธา-วัฒนธรรม และเชิงเกษตร-อนุรักษ์

2. การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึง (Accessibility)

- มีถนนเชื่อมโยงหมู่บ้านกับเส้นทางหลักของอำเภออุทัย เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวได้สะดวก
- ถนนบางสายยังเป็นถนนลูกรังหรือแคบ ทำให้การเข้าถึงบางจุดยากในฤดูฝน
- มีบริการรถโดยสารท้องถิ่นบางสาย แต่ยังไม่ครอบคลุมเส้นทางท่องเที่ยวทั้งหมด

จุดแข็งคือการเดินทางจากอยุธยา-กรุงเทพฯ สะดวก แต่ ข้อจำกัดคือระบบขนส่งสาธารณะภายในชุมชนยังไม่เพียงพอ

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

- ห้องน้ำสาธารณะ : มีตามวัดและศูนย์เรียนรู้ แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกจุดท่องเที่ยว
- ป้ายบอกทางและข้อมูล : มีบางส่วน เช่น ป้ายชื่อวัด แต่ยังขาดป้ายภาษาอังกฤษและแผนที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยง

- ร้านอาหาร/ร้านค้า: มีอาหารพื้นบ้าน เช่น น้ำพริกเห็ดฟาง ข้าวอินทรีย์ ขนมหอย แต่ร้านอาหารมาตรฐานนักท่องเที่ยวทั่วไปยังมีน้อย
- พื้นที่พักผ่อน: มีศาลาพักผ่อน/ศาลาการเปรียญวัด ใช้เป็นจุดนั่งพักได้

สิ่งอำนวยความสะดวกมีในระดับพื้นฐาน แต่ควรยกระดับมาตรฐาน เช่น ห้องน้ำสะอาด ป้าย bilingual และจุดพักผ่อนที่ออกแบบรองรับนักท่องเที่ยว

4. ที่พัก (Accommodation)

- มี โฮมสเตย์ชุมชน ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืน พร้อมอาหารพื้นบ้าน
- ยังไม่มีโรงแรมหรือรีสอร์ทในพื้นที่โดยตรง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พักในตัวอำเภอหรืออุทยานแล้วเดินทางมาแบบไป-กลับ

จุดแข็งคือ ประสบการณ์โฮมสเตย์เชิงชุมชน แต่ควรมีมาตรฐาน CBT Homestay (ด้านสุขอนามัย-ความปลอดภัย-สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน)

5. กิจกรรม (Activities)

- ทดลองเพาะและเก็บเห็ดฟาง
- ร่วมกิจกรรมดำนา ปลูกผักอินทรีย์ ทำปุ๋ยหมัก
- เรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น เช่น กวนข้าวมธุปายาส เผาข้าวหลาม งานบุญกลางบ้าน
- ดูนกและถ่ายภาพสะพานไม้ไผ่กลางทุ่ง

กิจกรรมมีความหลากหลาย ตอบโจทย์ นักท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้และเชิงวัฒนธรรม

6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services)

- มี มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/วิทยากรชุมชน คอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
- มีระบบ กองทุนการท่องเที่ยวชุมชน สำหรับพัฒนาและบำรุงรักษา

- ความปลอดภัย:

- ชุมชนมีการจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น เช่น คัดแยกขยะ การรักษาความสะอาดวัดและศูนย์เรียนรู้
- การแพทย์: มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ใกล้เคียง แต่ยังไม่มีหน่วยพยาบาลฉุกเฉินเฉพาะจุดท่องเที่ยว
- ความปลอดภัยทั่วไป: มีผู้นำชุมชน อสม. และเครือข่ายอาสาสมัครช่วยดูแล

ระบบบริการเสริมมีในระดับชุมชน แต่ยังคงพัฒนาเรื่อง จุดปฐมพยาบาล, การจัดการภัยพิบัติ และป้ายเตือนความปลอดภัยในพื้นที่กิจกรรม

สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของตำบลหนองไม้ซุงมี พื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงชุมชน โดยจุดแข็งคือ “โฮมสเตย์, กิจกรรมเรียนรู้, ความร่วมมือของชุมชน” แต่ข้อจำกัดคือ “การเข้าถึงด้วยขนส่งสาธารณะ, สิ่งอำนวยความสะดวกมาตรฐาน, และระบบความปลอดภัยเชิงท่องเที่ยว”

การพัฒนาศักยภาพคน และชุมชน

4.1 การบริการ (Service Development)

การบริการถือเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เพราะสิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาอีกครั้งหรือบอกต่อให้ผู้อื่น ขึ้นอยู่กับ “ประสบการณ์” ที่ได้รับจากคนในพื้นที่ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีจึงไม่ได้อยู่เพียงที่แหล่งท่องเที่ยว แต่เกิดจาก **ความพร้อมของคนในชุมชน** ทั้งทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการบริการ โดยสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการบริการพื้นฐาน

- **การต้อนรับ (Hospitality):** คนในชุมชนควรต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยไมตรีจิต เช่น การยิ้มแย้ม การทักทายด้วยคำพูดสุภาพ หรือการทำพิธีผูกข้อมือ/ขันน้ำอบแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์
- **การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว:** ควรฝึกการใช้ภาษาไทยที่สุภาพ และในอนาคตอาจเพิ่มการใช้ภาษาอังกฤษหรือจีนขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ
- **การอธิบายแหล่งท่องเที่ยว:** ฝึกให้สมาชิกชุมชนสามารถเล่าเรื่องราวของวัด เหนือวัด วิถีเกษตร และประเพณี ได้อย่างเข้าใจง่ายและถูกต้อง
- **ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า:** เช่น การช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่หลงทาง ลืมของ หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

2. การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (Local Guide)

- ถ่ายทอดประวัติศาสตร์และเรื่องเล่า: เช่น เรื่องราวหลวงพ่อบุญรอด วัดหนองไม้ซุง หรือการอพยพของชาวลาวเวียงที่บ้านกลางซุย
- อธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่น: เช่น วิธีเพาะเห็ดฟาง การทำปุ๋ยอินทรีย์ การถนอมข้าวหมากสุรา หรือการเผาข้าวหลาม
- การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย: เล่าเรื่องด้วยสำนวนที่เป็นกันเอง ไม่เป็นทางการเกินไป และใช้สื่อประกอบ เช่น ภาพเก่า แผนที่ หรือวิดีโอ
- ความปลอดภัย: มัคคุเทศก์ควรมีความรู้พื้นฐานด้านการดูแลนักท่องเที่ยว เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลในกิจกรรมดำนาหรือเดินชมทุ่งนาที่อาจมีความเสี่ยงเล็กน้อย

3. การยกระดับมาตรฐานโฮมสเตย์และอาหารพื้นบ้าน

- ที่พัก (Homestay): บ้านพักควรสะอาด ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำสะอาด เตียงนอนสะอาด ผ้าปูที่นอนสะอาด และควรมีมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น ถังดับเพลิงหรืออุปกรณ์ปฐมพยาบาล
- อาหารพื้นบ้าน: เน้นการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่สด สะอาด และปลอดภัย เช่น ข้าวอินทรีย์ เห็ดฟาง ผักพื้นบ้านปรุงอาหารตามสูตรดั้งเดิม เช่น น้ำพริกเห็ดฟาง เห็ดทอดกรอบ แกงเลียง
- สุขอนามัย: ผู้ประกอบอาหารควรผ่านการอบรมสุขาภิบาลอาหาร แต่งกายสะอาด มีมาตรฐานการเก็บวัตถุดิบและอุปกรณ์ครัว
- การนำเสนอ: เสิร์ฟอาหารด้วยภาชนะท้องถิ่น เช่น ปิ่นโต ถาดไม้ไผ่ หรือเครื่องจักสาน เพื่อเพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรม

4. การสร้างจิตสำนึกด้านการบริการด้วยใจ (Service Mind)

- แนวคิด “แขกผู้มาเยือน”: นักท่องเที่ยวควรได้รับการต้อนรับเหมือนญาติหรือเพื่อนที่มาเยี่ยม ไม่ใช่เพียงลูกค้าที่มาใช้บริการ
- การเอาใจใส่รายบุคคล: สังเกตความต้องการ เช่น ผู้สูงอายุอาจต้องการเก้าอี้นั่งพัก หรือเด็กเล็กควรมีพื้นที่ปลอดภัยในการเล่น
- การบริการเชิงอารมณ์ (Emotional Service): แสดงความอบอุ่น ความจริงใจ และความภาคภูมิใจในสิ่งที่ถ่ายทอด นักท่องเที่ยวจะสัมผัสได้ถึงบรรยากาศเป็นกันเอง
- ปลุกฝังแก่เยาวชน: ให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้การบริการตั้งแต่อายุน้อย เช่น การช่วยต้อนรับนักท่องเที่ยว ร้องเพลงพื้นบ้าน หรือเป็นผู้ช่วยไกด์ เพื่อสร้างความต่อเนื่องในอนาคต

การบริการของชุมชนตำบลหนองไม้ซุงไม่ใช่แค่ “ทำตามหน้าที่” แต่คือการสร้างความทรงจำที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ผ่านรอยยิ้ม คำพูด กิจกรรมที่อบอุ่น และการดูแลใส่ใจ การลงทุนในทักษะและทัศนคติของคนในชุมชน จะทำให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างยั่งยืน

4.2 การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวชุมชนหนองไม้ซุงเติบโตอย่างยั่งยืน โดยควรดำเนินการดังนี้

- เครือข่ายภายในชุมชน: การรวมกลุ่มระหว่างวัด โรงเรียน กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน และเยาวชน เพื่อทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ
- เครือข่ายระหว่างชุมชน (Cluster Tourism): การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียง เช่น เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศรัทธา (วัดต่าง ๆ), เส้นทางเกษตร-อนุรักษ์ (สวนก, เพาะเห็ด, สวนอินทรี)

- เครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก: ร่วมมือกับ อบต., การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), มหาวิทยาลัย และหน่วยงานพัฒนาเอกชน (NGO) เพื่อขอการสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ และการตลาด

- เครือข่ายด้านการตลาดและสื่อสารออนไลน์: พัฒนาช่องทาง Facebook Page, Line Official, TikTok หรือเว็บไซต์ท่องเที่ยว เพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ในวงกว้าง

- เครือข่ายความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม: ทำงานร่วมกับ อสม., หน่วยกู้ชีพ และองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

การพัฒนาศักยภาพคนและชุมชนในตำบลหนองไม้ซุงควรเดินคู่กันทั้ง “การบริการที่มีคุณภาพ” และ “การสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่ง” เพื่อให้ชุมชนเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวที่แท้จริงและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

การตลาดและประชาสัมพันธ์

5.1 กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศรัทธา

- ผู้ที่สนใจการกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เช่น หลวงพ่อขาว หลวงพ่ออีม หลวงพ่อโต และหลวงพ่อไห
- กลุ่มผู้สูงอายุ/ครอบครัวที่นิยมทัวร์ทำบุญ ไหว้พระ 9 วัด

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร-อนุรักษ์

- นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- นักท่องเที่ยวที่สนใจทำกิจกรรม เช่น เพาะเห็ด ดำนา ปลุกผักอินทรีย์

ดูนก

3. กลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (Young Gen / Gen Z)

- คนวัยทำงานหรือวัยรุ่นที่ชอบทริปสั้น ๆ วันเดียว
- สนใจถ่ายภาพเชิงไลฟ์สไตล์ เช่น สะพานไม้ไผ่กลางทุ่งนา วิถีเกษตร สีเขียว อาหารพื้นบ้าน

4. กลุ่มท่องเที่ยวเชิงครอบครัวและสุขภาพ

- ครอบครัวที่พาเด็กมาเรียนรู้วิถีชีวิต
- กลุ่มที่สนใจอาหารปลอดภัยและกิจกรรมเชิงสุขภาพ

5.2 การวิเคราะห์ SWOT analysis

5.3 กลยุทธ์การตลาดและสื่อดิจิทัล ตำบลหนองไม้ซุง

1. การสื่อสารออนไลน์ (Digital Marketing)

ในยุคปัจจุบัน สื่อดิจิทัลถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้กว้างและตรงกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่และคนเมืองที่นิยมท่องเที่ยวแบบ One Day Trip ตำบลหนองไม้ซุงควรสร้าง ช่องทางออนไลน์หลัก เช่น Facebook Page, Line Official Account, TikTok และ Instagram เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข่าวสารและโปรโมชั่นท่องเที่ยว

- Facebook Page: ใช้เป็นช่องทางหลักในการนำเสนอข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยว แพ็กเกจทัวร์ ประเพณี และสินค้า OTOP ของชุมชน พร้อมกับการลง

ภาพถ่ายคุณภาพสูงและข้อความที่เล่าเรื่องราว (Storytelling) เพื่อให้ผู้ติดตามรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชน

- TikTok และ Instagram: ใช้สำหรับการสื่อสารกับกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานตอนต้น โดยเน้นคลิปสั้นที่เล่าเรื่องราวสนุก ๆ เช่น “1 นาทีในหนองไม้ซุง” ที่พาเที่ยวกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การกราบหลวงพ่อบ้าง การเก็บเห็ดฟาง ไปจนถึงการถ่ายรูปบนสะพานไม้ไผ่กลางทุ่งนา

- Line Official: เหมาะสำหรับการให้ข้อมูลการจองทัวร์และการติดต่อกับนักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น การส่งแผนการเดินทาง ตารางกิจกรรม หรือโปรโมชั่นพิเศษ นอกจากนี้ ควรผลิต คอนเทนต์หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น

- Content เชิง How-to: เช่น “วิธีเพาะเห็ดฟางง่าย ๆ”, “3 เมนูอร่อยจากเห็ดฟาง”, หรือ “5 เหตุผลที่ต้องมาเที่ยวหนองไม้ซุง”

- Content รีวิว: สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเยือนแล้วเล่าประสบการณ์จริง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

- Content เชิงอัตลักษณ์: เล่าเรื่องประเพณีเก่าแก่ เช่น การกวนข้าวมธุปายาส เผาข้าวหลาม หรือพิธีผูกข้อมือสายสิญจน์ เพื่อแสดงเสน่ห์ความเป็นชุมชน

2. การตลาดเชิงเครือข่าย (Networking Marketing)

การสร้างเครือข่ายคือกุญแจสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน เพราะเป็นการเชื่อมโยงทรัพยากรและโอกาสจากหลายฝ่ายให้เกิดพลังร่วม ตำบลหนองไม้ซุงควรเน้นการสร้างเครือข่ายดังนี้

- เครือข่ายทางการศึกษา: ร่วมมือกับโรงเรียน มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยการท่องเที่ยว เพื่อจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน ฝึกอบรม หรือโครงการบริการวิชาการ นักเรียนและนักศึกษาสามารถเป็นทั้งผู้เรียนรู้และผู้ช่วยประชาสัมพันธ์ชุมชนไปในตัว

- เครือข่ายการท่องเที่ยวท้องถิ่น: ประสานงานกับบริษัททัวร์ขนาดเล็ก และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อบรรจุตำบลหนองไม้ซุงไว้ในเส้นทางท่องเที่ยว เช่น เส้นทาง “อยุธยา-อุทัย” หรือเส้นทาง “ไหว้พระ + เรียนรู้วิถีเกษตร”

- เครือข่ายระหว่างชุมชน: สร้างความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อทำ Cluster Tourism เช่น การเชื่อมโยงวัดสำคัญ บ้านสวนเกษตร และกิจกรรมเรียนรู้ ให้กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบครบวงจร

การสร้างเครือข่ายเช่นนี้ จะทำให้ตำบลหนองไม้ซุงไม่ได้เป็นเพียง “จุดหมายเดียว” แต่เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวได้กว้างขึ้น

3. การตลาดเชิงกิจกรรม (Event Marketing)

กิจกรรมหรืออีเวนต์คือเครื่องมือที่ดีที่สุดในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสชุมชนโดยตรง การจัดกิจกรรมไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังสร้างภาพจำและการบอกต่อ ตำบลหนองไม้ซุงควรจัดกิจกรรมทั้งประจำปีและกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น

- งานเทศกาลประจำปี

- งานบุญกลางบ้าน: สืบสานความเชื่อและวัฒนธรรม พร้อมเปิดให้นักท่องเที่ยวร่วมพิธีกรรม เช่น ผูกข้อมือสายสิญจน์ ฟังเทศน์ และร่วมขบวนแห่

- เทศกาลเห็ดฟาง: นำเสนอจุดเด่นของตำบล โดยจัดกิจกรรมแข่งขัน ทำอาหารจากเห็ดฟาง ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ และ Workshop เพาะเห็ด

- กิจกรรม Workshop สำหรับนักท่องเที่ยว

- เพาะเห็ดฟาง: ทดลองลงมือทำจริงและเก็บเห็ดสดกลับบ้าน

- ทำอาหารพื้นบ้าน: เรียนรู้การทำเมนู เช่น น้ำพริกเห็ดฟาง เห็ดทอดกรอบ แกงเลียงผักพื้นบ้าน

- ทำปุ๋ยอินทรีย์หรือน้ำหมักชีวภาพ: ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าและนำกลับไปปรับใช้ได้จริง

กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้การท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุงไม่ใช่เพียง “การมาเที่ยว” แต่เป็น การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและอยากกลับมาซ้ำ

5.4 การสร้างแบรนด์และอัตลักษณ์ของตำบลหนองไม้ซุง

1. แบรนด์ชุมชน

แบรนด์คือ “ตัวตน” และ “ภาพลักษณ์” ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวจดจำตำบลหนองไม้ซุงได้อย่างแตกต่างจากที่อื่น การสร้างแบรนด์จึงต้องสะท้อนถึงความเป็นจริงของชุมชน ทั้งศรัทธา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตการเกษตร โดยใช้ชื่อหลักว่า

☞ “หนองไม้ซุง...วิถีชุมชน ศรัทธา และเกษตรอินทรีย์” ☞

ชื่อนี้เป็นการสื่อสารที่ชัดเจนและทรงพลัง เพราะบอกได้ทั้งสถานที่ (หนองไม้ซุง) อัตลักษณ์ (วิถีชุมชน-ศรัทธา) และคุณค่าที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ (เกษตรอินทรีย์-ความยั่งยืน)

2. อัตลักษณ์ (Identity)

2.1 สัญลักษณ์/โลโก้

การออกแบบโลโก้ควรมีความหมายลึกซึ้งและเข้าใจง่าย โดยใช้ “ต้นไม้-ซุง-สะพานไม้ไผ่” เป็นองค์ประกอบหลัก

- ต้นไม้และซุง สื่อถึงชื่อชุมชนที่มีเรื่องเล่าเริ่มต้นจากหนองน้ำและซุงขนาดใหญ่
- สะพานไม้ไผ่ เป็นสัญลักษณ์ของวิถีเกษตรและการเชื่อมโยงชีวิตกับธรรมชาติ รวมถึงเป็นจุดถ่ายภาพยอดนิยมของนักท่องเที่ยว

โลโก้ที่ออกแบบต้องสามารถนำไปใช้ได้หลายสื่อ เช่น ป้ายต้อนรับ ป้ายบอกทาง เสือยัด ของฝาก และสื่อออนไลน์

2.2 สี่ประจำชุมชน

การเลือกสี่ช่วยต่อยอดความหมายและสร้างเอกลักษณ์ให้กับแบรนด์ โดยควรกำหนด 3 สี่หลัก ได้แก่

- **เขียว :** แทนธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ และการเกษตรอินทรีย์
- **ทอง :** แทนศรัทธา ความรุ่งเรือง และความศักดิ์สิทธิ์ของวัดและพระพุทธรูป
- **น้ำตาล :** แทนวิถีพื้นบ้าน ความเรียบง่าย และความจริงใจของชุมชน

เมื่อใช้สามสีนี้ผสมผสานกัน จะสร้างความรู้สึกรอบอุ่น น่าเชื่อถือ และเป็นมิตร

2.3 สโลแกน (Tagline)

สโลแกนคือถ้อยคำสั้น ๆ ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้จดจำง่าย ควรเลือกใช้ให้เหมาะกับสื่อและกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น

- “เที่ยวอยุธยาอีกมุมหนึ่ง...ที่หนองไม้ซุง” → สื่อถึงการเป็นจุดหมายใหม่ที่แตกต่างกันจากเที่ยวอยุธยาแบบทั่วไป
- “หนึ่งวัน อิ่มบุญ อิ่มใจ อิ่มท้อง” → เหมาะกับการโปรโมตโปรแกรม One Day Trip
- “เรียนรู้วิถีไทย สัมผัสใจชุมชน” → เหมาะสำหรับการสื่อสารเชิงการศึกษาและกลุ่มเยาวชน/ครอบครัว

3. จุดขาย (USP: Unique Selling Point)

เพื่อสร้างการรับรู้ที่ชัดเจน ควรเน้นจุดแข็งของตำบลหนองไม้ซุงที่ไม่เหมือนใคร ดังนี้

1. ด้านศรัทธา-วัฒนธรรม

- มีวัดสำคัญหลายแห่ง เช่น วัดหนองไม้ซุง (หลวงพ่อบุญ, หลวงพ่อยิ้ม), วัดกลางขุย (หลวงพ่อดอ), วัดสนามทอง (หลวงพ่อดำ)

○ มีประเพณีและพิธีกรรมเก่าแก่ เช่น การกว่นข้าวมธุปายาส
เผาข้าวหลาม งานบุญกลางบ้าน

2. ด้านวิถีเกษตร-เศรษฐกิจพอเพียง

○ มีศูนย์เรียนรู้เห็ดฟางที่มีชื่อเสียง สามารถเรียนรู้ ทดลอง และ
ชิมเมนูจากเห็ด

○ มีกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ เช่น ดำนา ปลูกผัก ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
และดูนกในทุ่งนา

3. ด้านความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

○ ใช้เวลาเพียง One Day Trip ก็สัมผัสได้ครบทั้งการทำบุญ
กิจกรรมเชิงเกษตร และอาหารพื้นบ้าน

○ ตอบโจทย์ทั้งกลุ่มครอบครัว เยาวชน และนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่
ที่ต้องการประสบการณ์จริง

แนวทางปฏิบัติสำหรับชุมชน

1. จัดทำคู่มือแบรนด์ชุมชน (Community Brand Guideline)
ที่กำหนดการใช้โลโก้ สี และสโลแกนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. ออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ร่วมกัน เช่น ป้ายทางเข้า หมวก เสื้อยืด
ของฝาก ที่ใช้โลโก้และสีประจำชุมชน

3. ใช้ Storytelling เชื่อมโยงกับแบรนด์ เช่น เล่าเรื่องต้นกำเนิดชื่อ
“หนองไม้ซุง”, เรื่องหลวงพ่อดอ, หรือเสน่ห์การเพาะเห็ดฟาง

4. สร้างแบรนด์ร่วมกับสินค้าและบริการ เช่น “น้ำพริกเห็ดฟาง
หนองไม้ซุง” หรือ “โฮมสเตย์วิถีชุมชนหนองไม้ซุง” เพื่อให้ทุกผลิตภัณฑ์สะท้อน
ภาพลักษณ์เดียวกัน

5. ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในสื่อออนไลน์ โดยย้ำภาพจำหลัก:
ศรัทธา – วิถีชีวิต – เกษตรอินทรีย์

การติดตามและประเมินผล

แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ในการเดินทางมาท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุง อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่าน)

1. เพศ: ชาย หญิง อื่น ๆ
2. อายุ: ต่ำกว่า 20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี
41-50 ปี มากกว่า 50 ปี
3. อาชีพ: นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท
ประกอบอาชีพอิสระ อื่น ๆ
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน: ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001-20,000 บาท
20,001-30,000 บาท มากกว่า 30,000 บาท

ตอนที่ 2: พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว

1. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุงมาก่อนกี่ครั้ง
ครั้งแรก 2-3 ครั้ง มากกว่า 3 ครั้ง
2. รูปแบบการเดินทาง:
เดินทางด้วยตนเอง มากับครอบครัว
มากับเพื่อน มากับทัวร์หรือคณะ

3. แหล่งที่ท่านได้รับข้อมูลการท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ):

สื่อออนไลน์ (Facebook, TikTok, Line)

เพื่อน/คนรู้จักแนะนำ

โรงเรียน/มหาวิทยาลัย

หน่วยงานท่องเที่ยว/บริษัททัวร์

อื่น ๆ _____

4. ระยะเวลาในการท่องเที่ยว:

ครั้งวัน

1 วัน

ค้างคืน

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (ตามหลัก 6A)

(โปรดให้คะแนนความพึงพอใจ 5 ระดับ: 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ความพึงพอใจ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)					
1.1 ความน่าสนใจของวัดและสถานที่ศรัทธาในชุมชน					
1.2 ความสวยงามของธรรมชาติและบรรยากาศท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์					
1.3เสน่ห์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน					
1.4 ความโดดเด่นของงานประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น					
1.5 ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าพื้นบ้านและของฝาก					
2. การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึง (Accessibility)					
2.1 ความสะดวกในการเดินทางมาถึงพื้นที่					
2.2 ความสะดวกของการเดินทางภายในชุมชน					

ความพึงพอใจ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2.3 ความชัดเจนของป้ายบอกทางและแผนที่					
2.4 ความเพียงพอของข้อมูลการเดินทาง (เว็บไซต์/สื่อออนไลน์)					
2.5 ความเหมาะสมของระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่					
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
3.1 ความสะอาดและเพียงพอของห้องน้ำ					
3.2 จุดพักผ่อน/ศาลาพักภายในแหล่งท่องเที่ยว					
3.3 ร้านอาหารและร้านค้าชุมชนที่รองรับนักท่องเที่ยว					
3.4 ความพร้อมของป้ายอธิบาย/ป้ายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว					
3.5 ความสะดวกในการหาซื้อสินค้าและของที่ระลึก					
4. ที่พัก (Accommodation)					
4.1 ความสะอาดสบายและความสะอาดของโฮมสเตย์/ที่พัก					
4.2 การต้อนรับและบริการจากเจ้าของที่พัก					
4.3 ความคุ้มค่าของราคาที่พักเมื่อเทียบกับคุณภาพ					
4.4 ความปลอดภัยและมาตรฐานของที่พัก					
4.5 ความเป็นเอกลักษณ์ของที่พัก (สะท้อนวิถีชุมชน)					
5. กิจกรรม (Activities)					
5.1 ความน่าสนใจของกิจกรรม เช่น เพาะเห็ด ดำนา ดูนก					
5.2 ความสนุกสนานและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม					

ความพึงพอใจ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5.3 ความคุ้มค่าของกิจกรรมเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่าย					
5.4 ความหลากหลายของกิจกรรมที่น่าสนใจ					
5.5 ความเหมาะสมของกิจกรรมกับทุกกลุ่มวัย					
6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)					
6.1 การให้ข้อมูลและคำแนะนำของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น					
6.2 ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรม					
6.3 ความพร้อมในการช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน					
6.4 ความเป็นมิตรและอัธยาศัยของคนในชุมชน					
6.5 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาดโดยรวม					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2562). มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Thai Homestay Standard). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). แผนปฏิบัติการประเทศไทยว่าด้วยการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561–2573. กรุงเทพฯ.
- กรมศิลปากร. (2563). พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2565). การท่องเที่ยวโดยชุมชนและการพัฒนาประสบการณ์ท่องเที่ยวฐานชุมชน. กรุงเทพฯ: ททท.
- คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). คู่มือการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพและเวทีประชาคมอย่างมีส่วนร่วม. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2528). ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 4 (อยุธยา อ่างทอง สระบุรี). กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- REST—Responsible Ecological Social Tour (ประเทศไทย). (2546). คู่มือการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism Handbook). กรุงเทพฯ: REST.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.). (2563). แนวทางการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). (2564). BCG Economy Model: แนวทางขับเคลื่อนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I). (2564). คู่มือมาตรฐานการบริการและโฮมสเตย์ในชุมชน. กรุงเทพฯ: CBT-I.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการสร้างเครือข่าย. กรุงเทพฯ: DASTA.

- องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (TGO). (2566). แนวทางการคำนวณและจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของกิจกรรม/องค์กร/ผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้ซุง. (2567). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: อบต. หนองไม้ซุง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568, สิงหาคม 31). ประวัติความเป็นมา. <http://www.nongmaisung.go.th/history.php>
- Black, R., & Weiler, B. (2005). Interpretation and visitor management: International best practice. Gold Coast: CRC for Sustainable Tourism.
- Buhalis, D., & Foerste, M. (2015). SoCoMo marketing for travel and tourism: Empowering co-creation of value. *Journal of Destination Marketing & Management*, 4(3), 151–161. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2015.04.001>
- Eagles, P. F. J., McCool, S. F., & Haynes, C. (2002). Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management. Gland/Cambridge: IUCN.
- Freeman, R. E. (1984). Strategic management: A stakeholder approach. Boston: Pitman.
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). Community-based tourism: A success? ICRT Occasional Paper, 11.
- Moscardo, G. (1996). Mindful visitors: Heritage and tourism interpretation. *Annals of Tourism Research*, 23(2), 376–397. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(95\)00068-2](https://doi.org/10.1016/0160-7383(95)00068-2)

- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). The experience economy: Work is theatre & every business a stage. Boston: Harvard Business School Press.
- Tilden, F. (1957). Interpreting our heritage. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- UNEP, & UNWTO. (2005). Making tourism more sustainable: A guide for policy makers. Paris/Madrid.
- UNWTO. (2004). Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook. Madrid: World Tourism Organization.
- UNWTO. (2019). Overtourism? Understanding and managing urban tourism growth beyond perceptions. Madrid: World Tourism Organization.
- Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). Services marketing: Integrating customer focus across the firm (7th ed.). New York: McGraw-Hill.

สัมภาษณ์ / ข้อมูลปฐมภูมิ

- พระมหา ดร.วชิรวิทย์ โกมวาโก, เจ้าอาวาสวัดหนองไม้ซุง ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568, กรกฎาคม 16). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล.
- พระยศวิน ฐาวโร, รองเจ้าอาวาสวัดหนองไม้ซุง ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568, กรกฎาคม 16). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล.
- ประนอม คงดารา, ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมชุมชนบ้านหนองไม้ซุง ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568, กรกฎาคม 16). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล.
- ปรีชา คงดารา, ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมชุมชนบ้านหนองไม้ซุง ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568, กรกฎาคม 16). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล.
- สาธิต ปานดวงแก้ว, เจ้าของสวนสาธิต ตำบลหนองไม้ซุง อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2568, กรกฎาคม 16). สัมภาษณ์ส่วนบุคคล.

ภาคผนวก

- แผนที่เส้นทาง

บันทึก/NOTE

[illegible]

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
ผ่านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)
เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบองค์รวมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่
การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)
เพื่อการพัฒนาในเชิงพื้นที่ตำบลหนองไม้ซุง
อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทร. 02-649-5000

Srinakharinwirot University

114 Sukhumvit 23, Bangkok 10110, Thailand. Tel +66 2 649 5000

<https://www.swu.ac.th>